

Uchwała Nr XXXVII/205/2014
Rady Gminy Hrubieszów
z dnia 30 czerwca 2014 roku

w sprawie **przyjęcia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Hrubieszów na lata 2014-2020.**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r., poz. 594 – ze zm.), art. 17 ust. 1 pkt.1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 r. poz. 182 ze zm.), Rada Gminy Hrubieszów uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Hrubieszów na lata 2014-2020 stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Hrubieszów.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Janusz Jedrzejewski

**GMINNA
STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH
GMINY HRUBIESZÓW
na lata 2014 -2020**

Hrubieszów, maj 2014

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
I. PODSTAWA PRAWNA	4
II. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	6
2.1. Ogólna charakterystyka Gminy Hrubieszów	7
2.2. Demografia	10
2.2.1. Liczba ludności.....	10
2.2.2. Liczba urodzeń i zgonów, migracje	12
2.2.3. Struktura wiekowa ludności	13
2.3. Rodzina	15
2.4. Infrastruktura społeczna.....	18
2.4.1. Oświata.....	18
2.4.2. Kultura, sport i turystyka.	18
2.4.2.1. Kultura	18
2.4.2.2. Infrastruktura sportowa	21
2.4.2.3. Turystyka	22
2.4.3. Ośrodki zdrowia.....	24
2.4.4. Bezpieczeństwo.....	24
2.5. Rynek pracy i bezrobocie.....	26
2.5.1. Zatrudnienie.....	26
2.5.2. Podmioty gospodarcze i zatrudnienie w poszczególnych sektorach	27
2.5.3. Osoby bezrobotne.....	29
2.6. Pomoc społeczna.....	31
III. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	39
3.1. Analiza SWOT.....	39
3.2. Problemy społeczne Gminy	43
3.3. Zasoby umożliwiające rozwiązywanie problemów społecznych.....	49
3.4. Instytucje oferujące pomoc i wsparcie.....	50
IV. CZĘŚĆ PROGRAMOWA	52
4.1. Wizja	52
4.2. Cele strategiczne.....	53
4.3. Monitoring i ewaluacja.....	58
4.4. Cechy programów i projektów.....	58

WSTĘP

Strategia to długotrwały i spójny plan działań zmierzających do łagodzenia istniejących napięć, zapobiegania powstawaniu nowych oraz przeciwdziałania pogłębianiu lub pojawianiu się przejawów takiego zróżnicowania społecznego, które staje się hamulcem postępu społecznego. Strategia odpowiada na deficyt działań w niektórych dziedzinach życia publicznego.

Termin „strategia” jest też synonimem takich określeń jak: sposób, opcja, droga postępowania. Takie rozumienie jest bliskie konstrukcji niniejszej strategii, która jest rodzajem dyrektywy dla podmiotów planujących działania w zakresie rozwiązywania problemów społecznych.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych ma stanowić podstawę do realizacji względnie trwałych wzorców interwencji społecznych, podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk) w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Dokument charakteryzuje w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji rozwiązujących kwestie społeczne, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin. Diagnoza problemów lokalnych została opracowana na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Hrubieszowie, statystyk gminnych i źródeł własnych 3 lat oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Praca nad opracowaniem strategii i określaniem celów i zamierzeń odbyła się przy udziale jednostek organizacyjnych gminy, organizacji pozarządowych oraz organizacji społeczno-zawodowych działających na terenie gminy.

Metodyka opracowania dokumentu, oparta na modelu partycypacyjnym, pozwoliła zaangażować środowisko lokalne w budowę strategii na najważniejszych etapach, od diagnozy do wdrożenia i realizacji.

Na spotkaniach zespół pracował nad analizą SWOT - wyodrębnieniem mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń w gminie Hrubieszów, nad koncepcjami kilku pomysłów (projektów) będących odpowiedzią na zdiagnozowane oraz określono główne cele strategiczne i kierunki działania.

W wyniku powyższych działań, powstała zaktualizowana GSRPS gminy Hrubieszów, która będzie monitorowana

I. PODSTAWA PRAWNA

Obowiązek opracowania i realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17 ust.1 pkt.1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004r. (Dz. U. z 2013r., poz. 182 ze zm. oraz z 2012r., poz. 1544 i 1548) cyt.: „Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy: opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”. Niniejsza strategia jest także istotną potrzebą i wymogiem nowej sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy Hrubieszów, związanej z wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej oraz stanowi uzupełnienie dla nowych możliwości związanych z pozyskiwaniem funduszy strukturalnych na rozwój lokalny, w tym politykę społeczną. Oparcie funkcjonowania polityki społecznej w gminie na długofalowym planowaniu, na przejrzystych celach o różnym horyzoncie czasowym, pomaga zarządzać sferą polityki społecznej i ułatwia pozyskiwanie funduszy zewnętrznych na realizację zadań tej polityki. Strategia pomaga także skoordynować działania różnych instytucji działających na polu polityki społecznej w gminie.

Różnorodność problemów społecznych występujących w gminie powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Są to m.in.:

- 1) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010r. Nr 234, poz. 1536 z późn. zm.);
- 2) ustawa z dnia 13 czerwca 2003r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2011r. Nr 43, poz. 225 z późn. zm.);
- 3) ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2013r., poz. 674 ze zm.);
- 4) ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2012r., poz. 1356);
- 5) ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011r., Nr 127, poz. 721 z późn. zm.);
- 6) ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006r. Nr 139 poz. 992 z późn. zm.);
- 7) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2012r., poz. 124);

8) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493).

Oprócz w/w aktów prawnych przy realizacji strategii może zachodzić potrzeba odwołania się również do ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony zdrowia, oświaty i edukacji publicznej, budownictwa socjalnego.

Europejska polityka społeczna została określona w głównej mierze podczas Szczytu Lizbońskiego w 2000 roku, gdzie kraje członkowskie Unii Europejskiej uznały, że zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego będzie centralnym elementem w procesie modernizacji europejskiego modelu społecznego. W roku 2001 uzgodniony został przez Radę, Parlament i Komisję Europejską „Wspólnotowy program na rzecz walki z wykluczeniem społecznym na lata 2002-2006”. Celem tego programu jest wsparcie współpracy pomiędzy krajami Unii Europejskiej i zwiększenie skuteczności przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Polska zgłosiła gotowość przystąpienia do programu, w efekcie czego, podjęła prace nad przygotowaniem Memorandum w sprawie Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum – JIM), Narodowej Strategii Integracji Społecznej oraz Krajowego Planu Działania na rzecz Integracji Społecznej. Powołany przez Prezesa Rady Ministrów w roku 2003 Zespół Zadaniowy do spraw Reintegracji Społecznej opracował Narodową Strategię Integracji Społecznej dla Polski, w której podjął próbę dokonania całościowej analizy sytuacji społecznej w Polsce, wskazania priorytetowych problemów oraz dobrych praktyk na rzecz inkluzji osób i grup.

Opracowując lokalną strategię rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniono dokumenty programowe, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych oraz biznesu, a także za niezbędną uznaje się również partnerską współpracę z osobami podlegającymi wykluczeniu społecznemu. Są to przede wszystkim:

- 1) Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego,
- 2) Sektorowy Program Operacyjny Rozwoju Zasobów Ludzkich.

Ponadto omawiana Strategia wpisuje się i odnosi do kanonu dokumentów polityki społecznej w wymiarze europejskim, krajowym i wojewódzkim:

1. Narodowa Strategia Integracji Społecznej,
2. Krajowy Plan Działania Na Rzecz Integracji Społecznej,
3. Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020,
4. Strategia Rozwoju Powiatu Hrubieszowskiego na lata 2004-2015,

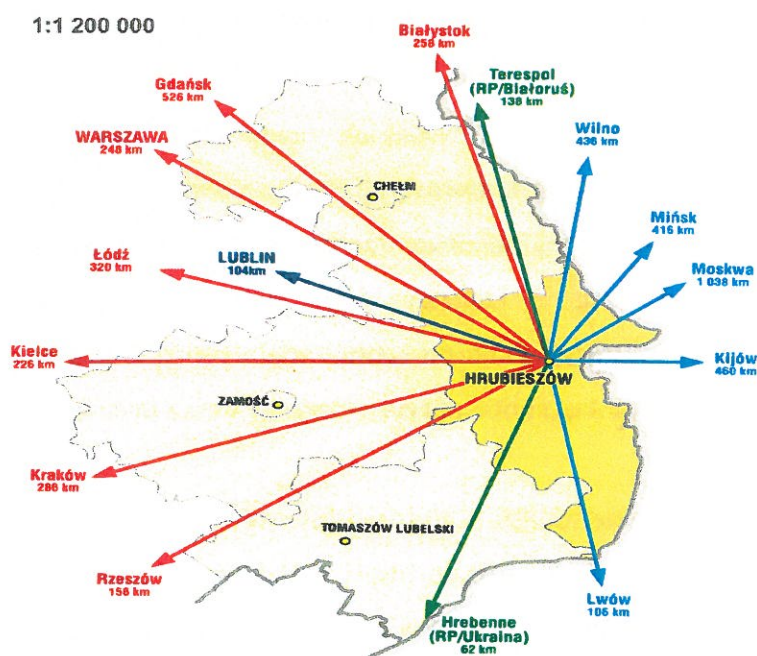
5. Samorządowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Hrubieszowskiego,
6. Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Hrubieszów w latach 2008 – 2020.

II. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

2.1. Ogólna charakterystyka Gminy Hrubieszów

Gmina Hrubieszów została utworzona w styczniu 1973 r. na mocy Uchwały Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie z dnia 5 grudnia 1972 r. Gmina Hrubieszów jest najdalej na wschód wysuniętym regionem Polski, graniczącym z Ukrainą. Zgodnie z podziałem administracyjnym kraju położona jest w południowo-wschodniej części województwa lubelskiego i we wschodniej części powiatu hrubieszowskiego. Zajmuje powierzchnię 259 km² (25 920 ha) i zamieszkała jest przez 10 896 tys. osób (dane na dzień 31 grudnia 2011 roku).

Rysunek 1. Mapa lokalizacji Powiatu Hrubieszowskiego.

Źródło: Analiza atrakcyjności inwestycyjnej. Powiat Hrubieszowski.

Kształt gminy jest wydłużony w kierunku północno-południowym. W centrum ukształtowania terytorialnego znajdują się tereny podmiejskie miasta Hrubieszowa. Przez południową stronę gminy przebiega szerokotorowa linia kolejowa łącząca Śląsk z Ukrainą. Na terenie gminy znajduje się kolejowe przejście Hrubieszów - Izov. Gmina Hrubieszów od południa graniczy z gminą Mircze, od zachodu z gminami: Werbkowice, Trzeszczany i Uchanie, od północy z gminą Białopole w powiecie chełmskim, od wschodu

w części północnej z gminą Horodło, a na odcinku 12 kilometrów obszar gminy przylega do granicznej rzeki Bug. Tak więc południowo-wschodnia część granicy gminy stanowi jednocześnie granicę państwa z Ukrainą.

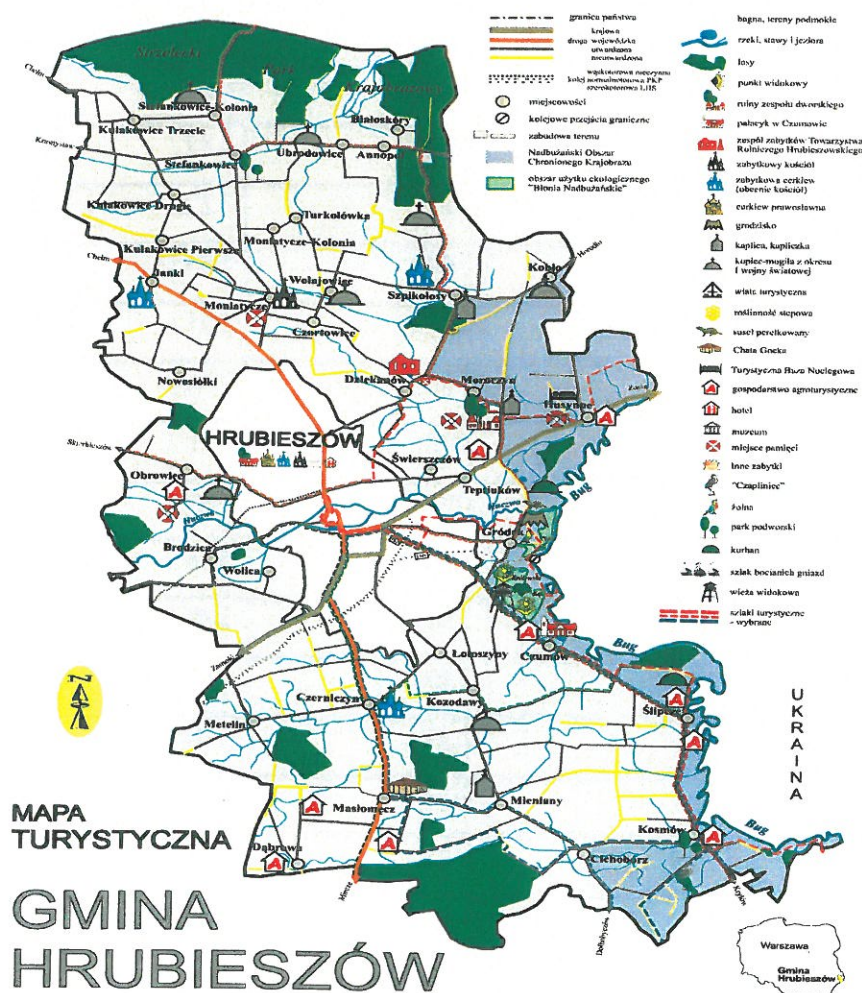
Gmina położona jest w obrębie Grzędy Horodelskiej i Kotliny Hrubieszowskiej. Ma to odzwierciedlenie w rzeźbie terenu oraz w warunkach glebowych. Północną część gminy zajmuje Grzęda Horodelska o płaskich wzniesieniach od 220 do 235 m n.p.m. Charakterystyczne dla tego obszaru są bezwodne, często nieckowate dolinki o podmokłych dnach, rozcinające płaską wierzchovinę. Grzęda pokryta jest grubą warstwą lessu o średniej miąższości 15-20 m., a nawet 30 m., miejscami przekracza 30 m. Obszary o bardziej urozmaiconej rzeźbie, gdzie spadki przekraczają 8 %, znajdują się w rejonie wsi: Nowosiółki, Obrowiec, Moniatycze, Kolonia Husynne i Kolonia Stefankowice. Są to stosunkowo nieduże powierzchnie terenu. Południowa część gminy znajduje się w zasięgu Kotliny Hrubieszowskiej. Jest to obszar równinny akumulacji lessowej, zajmujący także znaczną część doliny Bugu, prawie płaski o małych wysokościach względnych. Kotlina Hrubieszowska pocięta jest płaskimi, bezodpływowymi zagłębieniami oraz rowami erozyjnymi.

Gmina Hrubieszów – położona daleko od wielkich aglomeracji miejsko-przemysłowych posiada duży potencjał przyrodniczo-kulturowy. Czyste powietrze, piękne lasy, ostoja ptactwa i zwierzyny oraz parki krajobrazowe zachęcają do wypoczynku i uprawiania turystyki. Obecność rzeki Bug i Huczwy daje wspaniałe warunki do wędkowania. Przebogata historia tej ziemi pozostawiła po sobie wiele pamiątek: pałace i dworki, kościoły i kapliczki, kopce i kurhany a tajemnice ukryte w ziemi wciąż przyciągają archeologów.

Gmina jest terenem o niespotykanej gdzie indziej w Polsce intensywności i ciągłości osadnictwa pradziejowego. Żyzne ziemie hrubieszowskie były atrakcyjnym miejscem dla starożytnych osadników, dlatego pozostawione przez nich ślady są tutaj bardzo bogate. Masłomęcz to legendarna miejscowość, która zasłynęła z odkrycia na jej terenie osady i cmentarzyska Gotów (II-IV w. n.e.). Goci, podążając ze Skandynawii do "lepszego świata" - południowo-wschodniej Europy, zatrzymali się na ok. 200 lat w Kotlinie Hrubieszowskiej. Stworzyli tutaj jedną z najbardziej fascynujących kultur Starożytnej Europy. Ślipcze przyciąga malowniczym przełomem Bugu przez lessowe wzniesienia a także tajemniczymi kurhanami; w lasku, przy drodze Cichobórz – Kosmów znajduje się ostoja czapli siwej. Czumów wabi XIX wiecznym pałacykiem; Gródek wczesnośredniowiecznym grodziskiem (Grody Czerwieńskie), który jest wspaniałym punktem widokowym, położonym nieopodal

ujścia Huczwy do Bugu. Równie ciekawe pod względem historycznym a zarazem krajobrazowym jest bagniste obniżenie na pograniczu gródecko – czumowskim zwane "Królewskim Kątem". Właśnie tędy w 1018 roku Bolesław Chrobry przeprawiał się przez Bug podczas wyprawy na Kijów. Husynne szczyci się słynnym na całą Polskę szlakiem bocianich gniazd, Moroczyn zaś ekscytuje tajemniczymi ruinami dawnego zespołu dworskiego. W Dziekanowie można zobaczyć pamiątki po byłym Towarzystwie Rolniczym Hrubieszowskim: zarządcówkę, kuźnię oraz grobowiec pierwszego prezesa. TRH to fundacja Stanisława Staszica założona w 1816 r. Była pierwszą tego rodzaju organizacją rolniczą w Europie. Drewnianą architekturę sakralną reprezentują dwie świątynie. Pierwsza to kościół w Moniatyczach z 1870 roku, z XVIII-to wiecznymi rzeźbami św. Anny i św. Joachima, dzieł artystów szkoły lwowskiej. Druga to grekokatolika cerkiew w Szpikołosach z 1801 roku (obecnie kościół), przypominająca czasy prześladowań unitów przez władze carskie.

Rysunek 2. Mapa Gminy Hrubieszów.

Źródło: Urząd Gminy Hrubieszów.

2.2. Demografia

2.2.1. Liczba ludności

Gmina Hrubieszów składa się z 36 sołectw (37 miejscowości). Według stanu na dzień 31 grudnia 2011 r. zamieszkiwało ją łącznie 10896 osób. Gęstość zaludnienia gminy wynosi 41 osoby na km².

Tabela 1. Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach Gminy Hrubieszów w latach 2009-2011.

Lp.	Nazwa miejscowości	Liczba mieszkańców w poszczególnych latach		
		2009	2010	2011
1	Czerniczyn	719	713	714
2	Dąbrowa	172	168	166
3	Masłomęcz	386	387	375
4	Mieniany	581	562	556
5	Metelin	264	270	263
6	Kozodawy	182	181	187
7	Łotoszyny	122	122	122
8	Dziekanów	550	542	554
9	Świerszczów	255	254	251
10	Teptiuków	383	378	370
11	Obrowiec	414	409	403
12	Czumów	293	292	289
13	Gródek	324	327	328
14	Ślipcze	385	392	388
15	Brodzica	336	336	339
16	Wolica	256	254	248
17	Kułakowice Drugie	85	84	85
18	Kułakowice Trzecie	279	275	279
19	Annopol	97	99	98
20	Czortowice	113	114	114
21	Janki	287	285	290

22	Kułakowice Pierwsze	233	233	232
23	Moniatycze	486	474	464
24	Moniatycze Kolonia	156	152	154
25	Nowosiółki	254	248	245
26	Stefankowice	246	241	251
27	Stefankowice-Kolonia	272	276	270
28	Ubrodowice	280	274	278
29	Turkołówka	29	29	29
30	Wołajowice	202	199	189
31	Białoskóry	52	53	51
32	Kobło	301	298	297
33	Moroczyn	318	308	306
34	Szpikołosy	458	456	453
35	Cichobórz	419	420	426
36	Kosmów	360	356	361
37	Husynne	482	470	471
Razem		11031	10931	10896

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ewidencji ludności Gminy Hrubieszów.

W większości miejscowości, bo aż w 21, w analizowanym okresie zanotowano spadek liczby ludności. Wzrost liczby ludności wystąpił w 13 miejscowościach, a w 3 miejscowościach liczba ta pozostała na tym samym poziomie.

Największymi miejscowościami Gminy Hrubieszów w 2011 roku, pod względem zamieszkującej je liczby ludności, są: Czerniczyn (714 osób), Mieniany (556 osób) i Dziekanów (554 osoby). Natomiast najmniejszymi: Turkołówka (29 osób), Białoskóry (51 osoby), Kułakowice Drugie (85 osób) i Annapol (98 osób).

W analizowanym okresie obserwuje się stałe zmniejszanie się liczby ludności gminy. Powodem tego są m.in. migracje oraz większa liczba zgonów nad urodzeniami.

Na terenie gminy nieznacznie przeważają mężczyźni, których w 2011r. było 5.451, co stanowi 50,03%. Natomiast liczba kobiet wynosiła 5.445, co stanowi 49,98%. Z porównania do poprzednich lat wynika, że liczba kobiet i mężczyzn stopniowo wyrównują się. Dane pokazują jednocześnie względną równowagę ogólnej liczby kobiet i mężczyzn.

Tabela 2. Liczba ludności Gminy Hrubieszów wg płci w latach 2009 – 2011

Wyszczególnienie	Stale miejsce zamieszkania		
	Stan na 31 grudnia		
	ogółem		
	2009	2010	2011
Ogółem	11031	10931	10896
Mężczyźni	5524	5473	5451
%	50,08	50,07	50,03
Kobiety	5507	5458	5445
%	49,93	49,94	49,98
Gęstość zaludnienia na km ²	41	41	41

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ewidencji ludności Gminy Hrubieszów.

2.2.2. Liczba urodzeń i zgonów, migracje

W przeciągu ostatnich lat można zauważyć przewagę zgonów nad urodzeniami na terenie Gminy Hrubieszów. Podobne tendencje obserwuje się zarówno na terenie powiatu hrubieszowskiego.

Tabela 3. Zestawienie liczby urodzeń i zgonów.

Rok	Gmina Hrubieszów		Powiat hrubieszowski	
	urodzenia	zgony	urodzenia	zgony
2009	117	137	695	864
2010	105	130	653	816
2011	92	122	601	827

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.stat.gov.pl

Migracja, emigracja, imigracja – wędrówka ludności mająca na celu zmianę miejsca pobytu. Nasilenie się migracji może nastąpić m.in. z przyczyn złej sytuacji gospodarczej w miejscu zamieszkania (migracje ekonomiczne) lub sytuacji politycznej (migracje polityczne). Osobnym zjawiskiem są migracje ze wsi do miast.

Saldo migracji w poszczególnych latach badanego okresu jest ujemne. Wskazuje to na ciągły znaczny odpływ ludności z terenu Gminy Hrubieszów. Znacznie częściej teren

gminy opuszczały kobiety niż mężczyźni. Przy czym wykazane dane liczbowe dotyczą jedynie migracji na pobyt stały w ruchu wewnętrznym. Z powodu braku danych nie ma możliwości przedstawienia adekwatnych danych dotyczących migracji zagranicznych, które wydają się również znaczącym problemem. Przeważnie jednak są to migracje czasowe w celach zarobkowych.

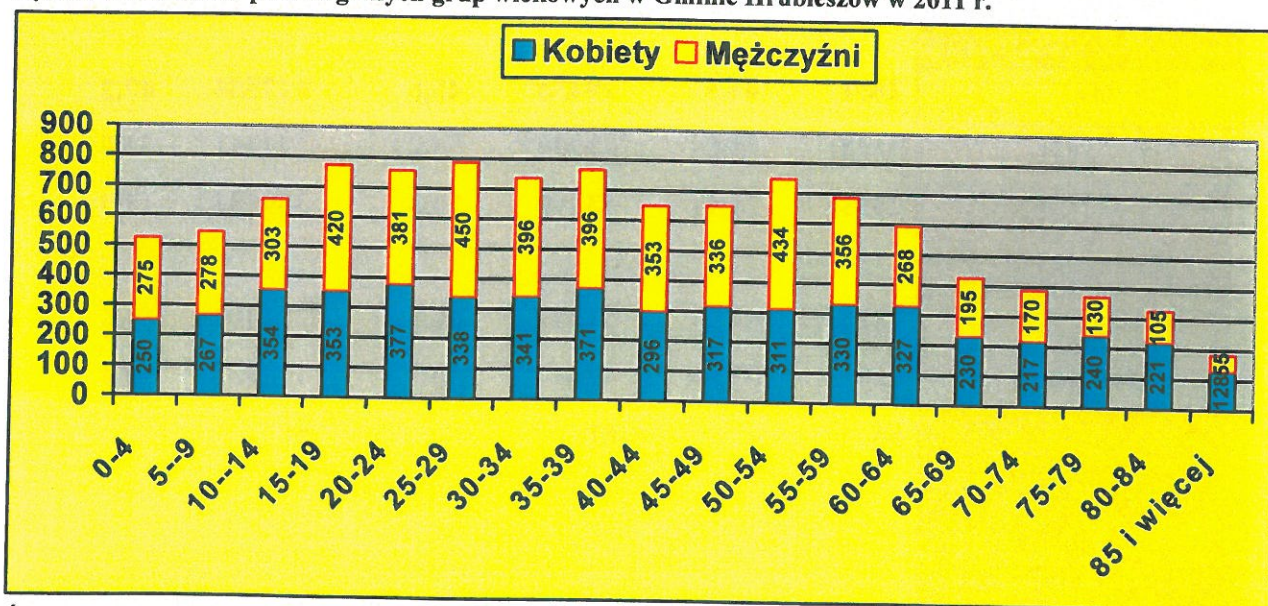
Tabela 4. Migracje ludności w tym za granicę.

	2009	2010	2011
Zameldowania,	160	153	148
Wymeldowanie ogółem,	351	412	328
w tym:			
czasowe	174	252	187
za granicę	2	3	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.stat.gov.pl i ewidencji ludności Gminy Hrubieszów.

2.2.3. Struktura wiekowa ludności

Wykres 1. Struktura poszczególnych grup wiekowych w Gminie Hrubieszów w 2011 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.stat.gov.pl

Teren Gminy Hrubieszów wykazuje względną równowagę ogólnej liczby kobiet i mężczyzn. Znaczne dysproporcje można zauważyć w poszczególnych kategoriach wiekowych. Mężczyźni stanowią większość mieszkańców w wieku przed- i produkcyjnym. Granice tej tendencji wyznaczają osoby w wieku 60 lat. Powyżej tej granicy, w strukturze wiekowej ludności, zauważa się już przewagę kobiet. Dane te mogą świadczyć

o nadumieralności mężczyzn w starszych grupach wiekowych oraz o odpływie kobiet w wieku do 30 lat z terenu gminy. Jest to zjawisko charakterystyczne dla gmin wiejskich, gdyż kobiety częściej migrują do miast, gdzie wskaźnik feminizacji jest dużo większy.

W poniższej tabeli przedstawiono liczbę ludności według kategorii wiekowych na poziomie gminy, powiatu i województwa. Za wiek przedprodukcyjny przyjęto osoby od urodzenia do 17 roku życia, wiek produkcyjny oznacza osoby od 18 do 64 roku życia, a za wiek poprodukcyjny przyjęto osoby w wieku 65 lat i więcej.

Tabela 5. Liczba ludności gminy według kategorii wiekowych w 2011 r.

Osoby w wieku:	Gmina		Powiat		Województwo	
	Hrubieszów		Hrubieszowski		Lubelskie	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Przedprodukcyjnym, w tym:	2187	20,7	12559	18,4	410229	18,9
Kobiety	1074	49,1	6130	48,8	200227	48,8
Mężczyźni	1113	50,9	6429	51,2	210002	51,2
Produkcyjnym, w tym:	6364	60,2	42460	62,2	1372171	63,2
Kobiety	2831	44,5	19453	45,8	647554	47,2
Mężczyźni	3533	55,5	23007	54,2	724617	52,8
Poprodukcyjnym, w tym:	2018	19,1	13186	19,3	389457	17,9
Kobiety	1363	67,5	9134	69,3	271090	69,6
Mężczyźni	655	32,5	4052	30,7	118367	30,4
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	66	-	61	-	58	-

Zródło: opracowanie własne na podstawie www.stat.gov.pl i ewidencji ludności Gminy Hrubieszów.

Z przedstawionych powyżej danych wynika, że zarówno na poziomie gminy, powiatu jak i województwa jest znaczna przewaga mężczyzn nad kobietami w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, natomiast w wieku poprodukcyjnym przeważa liczba kobiet nad mężczyznami.

2.3. Rodzina

Rodzina to najważniejsza, podstawowa grupa społeczna, na której opiera się całe społeczeństwo. Jest pierwszym i podstawowym środowiskiem w życiu każdego człowieka. To w dużej mierze od sprawnego funkcjonowania rodziny zależy rozwój człowieka.

Z poniższej tabeli można zauważyć zmniejszającą się liczbę zawieranych związków małżeńskich na terenie gminy. Duża liczba ludzi żyje w wolnych związkach w tzw. Konkubincie.

Tabela 6. Liczba zawartych związków małżeńskich w Gminie Hrubieszów w latach 2009-2011.

Lp.	Rok	Liczba zawartych związków małżeńskich
3.	2009	68
4.	2010	79
5.	2011	49

Źródło: opracowanie własne na podstawie ewidencji ludności Gminy Hrubieszów.

Przeważającym typem rodziny występującym w Gminie Hrubieszów jest 2+1 (dwoje rodziców z jednym dzieckiem) i 2+2.

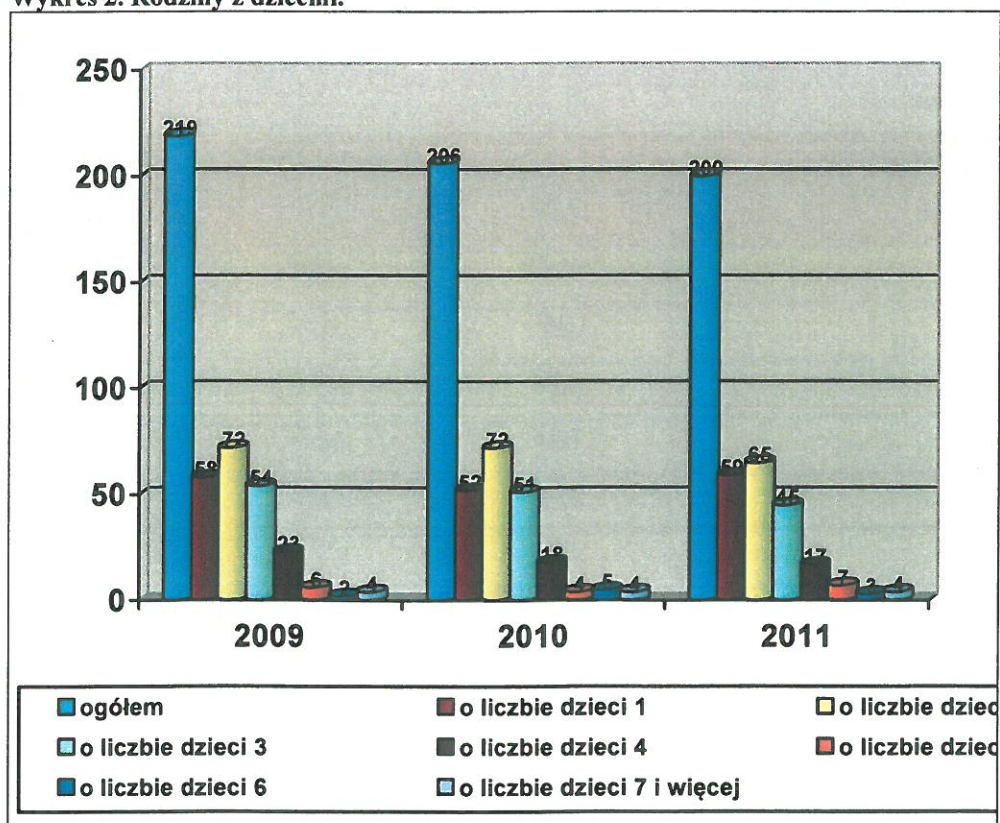
Tabela 7. Dzietność rodzin.

	Wyszczególnienie	Liczba rodzin		
		2009	2010	2011
1	Rodziny ogółem	525	609	350
	o liczbie 1	106	102	80
	o liczbie 2	82	81	41
	o liczbie 3	78	84	46
	o liczbie 4	81	100	59
	o liczbie 5	96	97	51
	o liczbie 6 i więcej	82	145	73
2	Rodziny z dziećmi ogółem	219	206	200
	o liczbie dzieci 1	58	52	59
	o liczbie dzieci 2	72	72	65
	o liczbie dzieci 3	54	51	45

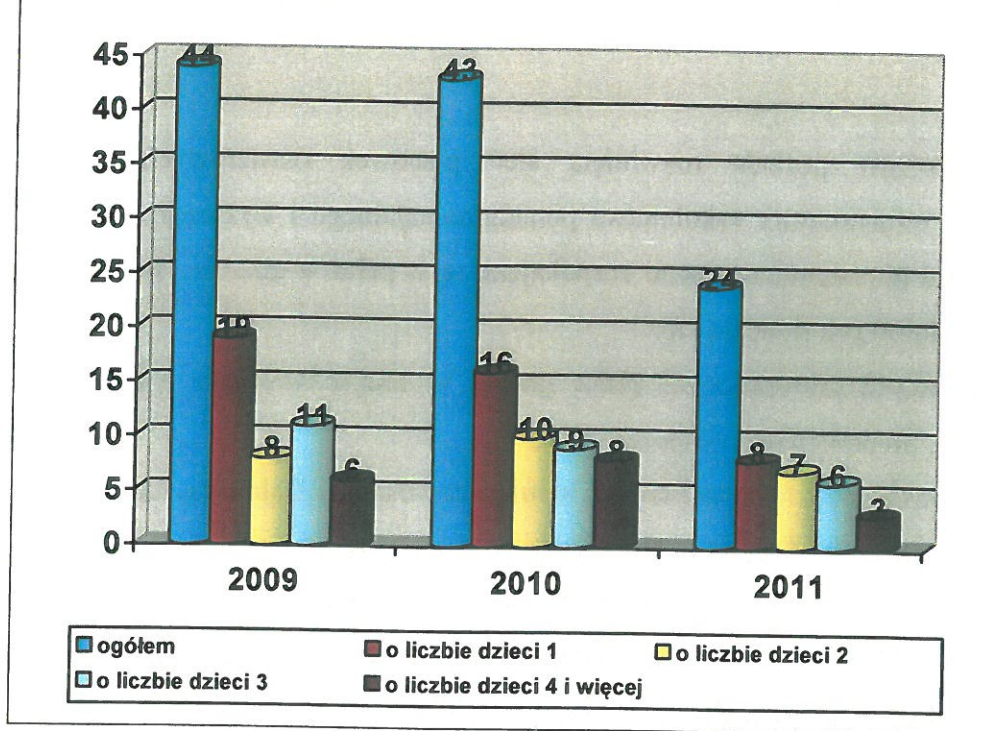
	o liczbie dzieci 4	23	18	17
	o liczbie dzieci 5	6	4	7
	o liczbie dzieci 6	2	5	3
	o liczbie dzieci 7 i więcej	4	4	4
3	Rodziny niepełne ogółem	44	43	24
	o liczbie dzieci 1	19	16	8
	o liczbie dzieci 2	8	10	7
	o liczbie dzieci 3	11	9	6
	o liczbie dzieci 4 i więcej	6	8	3
4	Rodziny emerytów i rencistów ogółem	106	88	85
	o liczbie dzieci 1	41	31	27
	o liczbie dzieci 2	23	20	18
	o liczbie dzieci 3	10	5	6
	o liczbie dzieci 4 i więcej	32	32	34

Źródło: Sprawozdania roczne OPS

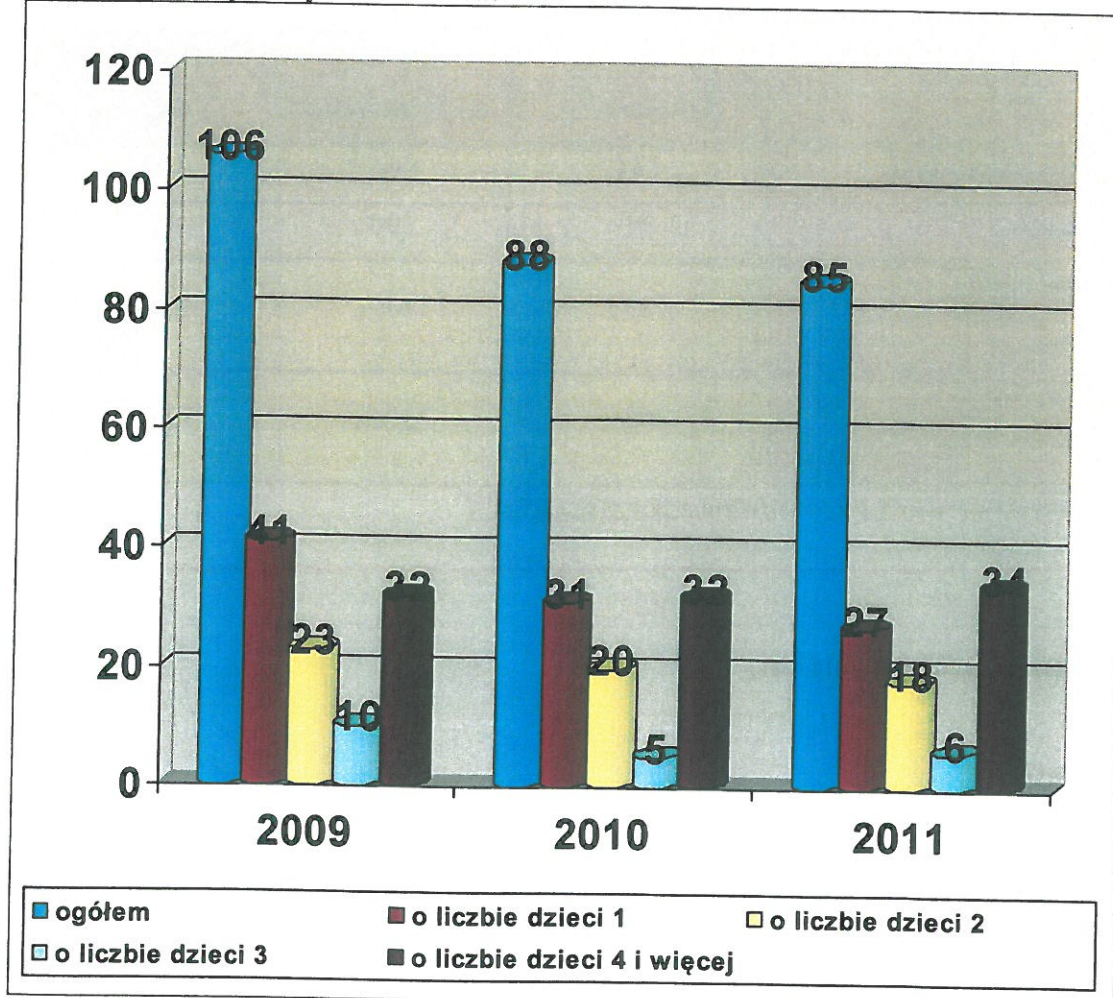
Wykres 2. Rodziny z dziećmi.

Wykres 3. Rodziny niepełne.

Wykres 4. Rodziny emerytów i rencistów.

2.4. Infrastruktura społeczna

2.4.1. Oświata

Gmina Hrubieszów posiada rozwiniętą sieć placówek oświatowych. Jednak na jej terenie nie ma infrastruktury szkolnictwa ponadgimnazjalnego i wyższego. Potrzeby w zakresie szkolnictwa ponadgimnazjalnego zaspokajane są w pełni w mieście Hrubieszów. Na sieć placówek oświatowych składają się:

- □ 5 szkół podstawowych prowadzonych przez gminę, w miejscowościach: Czerniczyn, Husynne, Mieniany, Stefankowice i Ślipcze;
- □ 6 szkół prowadzonych przez stowarzyszenia, w miejscowościach: Dąbrowa, Dziekanów, Kobló, Kosmów, Kułakowice Trzecie i Obrowiec;
- □ 1 szkoła prowadzona przez osobę fizyczną, w miejscowości: Szpikołosy;
- □ Zespół Szkół Publicznych w Moniatyczach (Szkoła Podstawowa i Gimnazjum);
- □ Gminne Gimnazjum w Kozodawach.

Tabela 8. Szkoły podstawowe i gimnazja w 2011 r.

Wyszczególnienie	Gmina Hrubieszów	Powiat hrubieszowski	Województwo Lubelskie
Liczba szkół podstawowych	13	44	1036
Liczba gimnazjów	2	20	473
Liczba uczniów szkół podstawowych	527	3700	125406
Liczba uczniów szkół gimnazjalnych	269	2311	72529

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.stat.gov.pl

2.4.2. Kultura, sport i turystyka.

2.4.2.1. Kultura.

Placówką zajmującą się rozwojem kultury na terenie Gminy Hrubieszów jest Gminny Ośrodek Kultury w Hrubieszowie z siedzibą w Wołajowicach. GOK prowadzi działalność w kierunku zaspokajania potrzeb kulturalnych mieszkańców oraz upowszechniania i promocji

kultury lokalnej. Prowadzi zespoły: Zespół „Jutrzenka” z Czerniczyna, Zespół „Zuzanki” z Moniatycz, Zespół „Polanie” z Wolicy, Zespół Wokalno-Teatralny „Czerwona Jarzębina” z Moroczyna, Zespół „Pokolenie” z Kułakowic Pierwszych, Zespół „Czerwone Róże” ze Szpikołos, Zespół „Wesoła Ferajna” z Husynnego, Kapela „Kapeluska” z Metelina, Klub Seniora „Srebrne Świerki” z Kułakowic Trzecich.

Do prowadzenia zespołów zatrudniamy 5 instruktorów na umowy zlecenia. GOK jest organizatorem: Przeglądu Zespołów Śpiewaczych Ziemi Hrubieszowskiej „Kolędy i pastoralki”; Powiatowego Przeglądu Teatrów Wiejskich; konkursu na najlepiej działającą świetlicę w Gminie Hrubieszów „Tu lubię być”, licznych konkursów: recytatorskich dla wszystkich grup wiekowych; plastycznych, czytelniczych, z wiedzy archeologicznej, o swoim regionie, sprawnościowe, jest współorganizatorem gminnych imprez, wspiera działania podejmowane przez organizacje i sołectwa, koordynuje wydarzenia odbywające się na terenie gminy.

GOK jest wydawcą samorządowej gazety, „Jedność Hrubieszowska”, opracowuje i wydaje materiały promujące gminę. Prowadzi również działalność gospodarczą: posiada 2 sklepy i 5 klubokawiarń – jest to zatrudnionych 11 osób na 9 ½ etatu.

Oprócz tego prowadzi biblioteki publiczne:

Potencjał biblioteki:

- GBP w Moniatyczach-powierzchnia wynosi 40m². 1 pracownik-1 etat, w trakcie studiów podyplomowych z informacji naukowej, komunikacji i bibliotekoznawstwa, 7 lat pracy w bibliotece. Księgozbiór liczy 7458 wol., prenumeruje 3 czasopisma. Wnętrze biblioteki świeżo odnowione.
- FB w Czerniczynie –Powierzchnia wynosi 40 m², 1 pracownik 3/4 etatu, księgozbiór liczy 6090 wol.
- FB w Dziekanowie–Powierzchnia wynosi 48 m², 1 pracownik 3/4 etatu, księgozbiór liczy 7688 wol. Budynek w którym znajduje się biblioteka i pomieszczenia biblioteki są wyremontowane.
- FB w Mienianach –Powierzchnia wynosi 53 m². 1 pracownik 3/4 etatu, księgozbiór liczy 3884 wol. Zarówno budynek w którym znajduje się biblioteka, jak i pomieszczenia biblioteki wymagają generalnego remontu. Od lipca 2013 r. w tym budynku mieści się również Centrum Integracji Społecznej, budynek jest sukcesywnie remontowany.
- FB w Stefankowicach –Powierzchnia wynosi 56 m². 1 pracownik 3/4 etatu, księgozbiór liczy 4305 wol. Zarówno budynek w którym znajduje się biblioteka, jak i pomieszczenia biblioteki wymagają generalnego remontu.

Wszystkie biblioteki położone są w centrum wsi. Wyposażenie w sprzęt komputerowy, urządzenia wielofunkcyjne i aparaty cyfrowe biblioteki otrzymały w ramach uczestnictwa w PRB. Wszystkie biblioteki gminy współpracują z Radami Sołeckimi, Kołami Gospodyń Wiejskich, szkołami, stowarzyszeniami, Ochotniczymi Strażami Pożarnymi funkcjonującymi w ich środowiskach. W ramach tej współpracy pozyskują zewnętrzne środki finansowe na zimowy i letni wypoczynek dzieci. Trzy bibliotekarki ukończyły ogólnopolskie szkolenia na „Latarników”. Posiadają kwalifikacje na wychowawców oraz kierowników wypoczynku dla dzieci i młodzieży. Budżet biblioteki od pięciu lat zatrzymała się na tym samym poziomie, co sprawia, że są coraz mniejsze środki na zakup księgozbioru i działalność kulturalno-oświatowa.

Gminna Biblioteka Publiczna i jej filie organizują różnego rodzaju uroczystości, spotkania, zajęcia tematyczne i hobbystyczne, szkolenia z obsługi komputera i korzystania z Internetu. Dobrą praktyką w bibliotekach stają się tematyczne, hobbystyczne spotkania dla mieszkańców w różnym wieku i współorganizuje różnego rodzaju uroczystości.

Obok GOK usługi kultury świadczą świetlice wiejskie zlokalizowane w poszczególnych sołectwach oraz obiekty kultu religijnego. Ponadto przy świetlicach w miejscowościach: Moniatycze, Dziekanów, Stefankowice, Wołajowice, Mieniany, Kułakowice Trzecie i Czerniczyn, znajdują się klubokawiarnie. Osoby prowadzące klubokawiarnie, zajmują się działalnością kulturową. Wreszcie działalność kulturalna na terenie gminy prowadzona jest przez Ochotnicze Straże Pożarne i biblioteki publiczne.

Gminny Ośrodek Kultury w Hrubieszowie z siedzibą w Wołajowicach rokrocznie przygotowuje bogatą ofertę kulturalną, skierowaną do różnych grup wiekowych jak i społecznych. Podejmuje działania mające na celu zachowanie dziedzictwa kulturowego edukację, promocję twórców ludowych i ich rękodzieła, promocję walorów przyrodniczo-turystycznych gminy, zachowanie odrębności kulturowej, w tym tradycji obrzędów ludowych, stroju ludowego, sprzętu gospodarstwa domowego. Oferta kulturalna jest skierowana do wszystkich mieszkańców poprzez organizację konkursów, warsztatów, wystaw, imprez plenerowych, i różnego rodzaju zespoły tematyczne: zespoły ludowe śpiewacze, zespół młodzieżowy, wokalnie-teatralny, kabaretowy. W tym celu organizowane są wystawy poświęcone historii miejscowości, ludziom, działającym na terenie gminy, walorom przyrodniczo-kulturowym, wystawa dawnego sprzętu gospodarstwa domowego czy wystawa prac plastycznych.

Organizowane są również różne konkursy, o szerokiej tematyce, takiej jak: archeologia w Kotlinie Hrubieszowskiej, działalność Stanisława Staszica i Towarzystwa

Rolniczego Hrubieszowskiego, turystyczno-krajoznawcze, recytatorskie (4 w ciągu roku) i czytelnicze (3 w ciągu roku).

Zainteresowanie mieszkańców działaniami na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego przyczyniło się do zorganizowania warsztatów słowa mówionego, warsztatów teatralnych i teatru obrzędowego oraz warsztatów etnograficznych. Warsztaty (łącznie 6) kierowane są do wszystkich chętnych z terenu gminy: instruktorów, bibliotekarzy, nauczycieli, członkiń Kół Gospodyń Wiejskich.

Twórcy ludowi mogą prezentować swoją twórczość podczas plenerowych imprez, takich jak: Dzień Samorządowca, Gminne Święto Plonów. Prezentowany jest wówczas cały dorobek poszczególnych sołectw począwszy od serwetek, haftów, pajaków ze słomy, palm, pisanek, rzeźby, wypieku chleba, ciasta, wędlin, po różnego rodzaju napoje i nalewki. Członkinie KGW, podczas tego typu spotkań, prezentują dawne obrzędy i zwyczaje z wykorzystaniem oryginalnych sprzętów i strojów z epoki. Twórcy biorą udział w targach sztuki ludowej, czy przeglądach ginących zawodów, na których prezentują obrzędy, piosenki i przyśpiewki ludowe.

Miesiące letnie obfitują w festyny rodzinne, dni seniora i dni dziecka. Imprezy te mają na celu integrację społeczeństwa, wspólne spędzenie wolnego czasu. Czynny udział w przygotowaniu imprez, a później udział całych rodzin bardzo pozytywnie wpływa na postawy mieszkańców, integruje społeczeństwo.

2.4.2.2. Infrastruktura sportowa

Na terenie Gminy Hrubieszów funkcjonuje jeden klub sportowy pod nazwą Gminny Klub Sportowy „Huragan” Hrubieszów. W skład infrastruktury sportowej w gminie wchodzi:

1. Boiska do piłki ręcznej w Szkołach Podstawowych:

- Dziekanów,
- Husynne,
- Szpikołosy.

2. Boiska do piłki siatkowej:

- Gminne Gimnazjum w Kozodawach,
- Husynne,
- Kułakowice Trzecie.

3. Boiska uniwersalne:

- Gminne Gimnazjum w Kozodawach,

- Szkoła Podstawowa Czerniczyn,
- Szkoła Podstawowa Stefankowice,
- Szkoła Podstawowa Mieniany,
- Szkoła Podstawowa Moniatycze,
- Szkoła Podstawowa Szpikołosy,
- Szkoła Podstawowa Dziekanów,
- Szkoła Podstawowa Ślipcze,
- Szkoła Podstawowa Kobło,
- Szkoła Podstawowa Kosmów,
- Szkoła Podstawowa Dąbrowa,
- Szkoła Podstawowa Obrowiec,
- Cichobórz.

4. Boiska do piłki nożnej:

- Gminne Gimnazjum w Kozodawach,
- Szkoła Podstawowa Stefankowice,
- Szkoła Podstawowa Mieniany,
- Szkoła Podstawowa Husynne,
- Szkoła Podstawowa Kobło,
- Szkoła Podstawowa Kułakowice Trzecie.

5. Boiska do piłki nożnej – gminne:

- Kobło,
- Stefankowice,
- Mieniany,
- Dziekanów,
- Janki,
- Teptiuków,
- Cichobórz.

6. Sala sportowa przy Zespole Szkół Publicznych w Moniatyczach.

2.4.2.3. Turystyka

Teren gminy posiada stosunkowo duży potencjał do rozwoju turystyki. Władze gminy podejmują działania zmierzające do wykorzystania tych walorów i pobudzenia społeczności lokalnej do działań związanych z rozwojem turystyki. Koordynacją działań w tym zakresie

zajmuje się Gminny Ośrodek Kultury w Hrubieszowie z siedzibą w Wołajowicach, w którym zatrudniony jest instruktor turystyki. Część zadań powierzona została również Gminnemu Centrum Informacji Turystycznej.

Na infrastrukturę turystyczną składają się przede wszystkim szlaki i ścieżki piesze i rowerowe. Łączna długość oznakowanych pieszych szlaków turystycznych wynosi ok. 110 km i są to szlaki o lokalnym charakterze. Największym spośród tych szlaków jest, przebiegająca w całości przez teren gminy, Transgraniczna Trasa Turystyczna, utworzona w 2006 r. przy współfinansowaniu ze środków pomocowych Unii Europejskiej, o łącznej długości ponad 80 km. Jednocześnie z wyznaczeniem i oznakowaniem trasy w miejscowości Czumów utworzone zostało pole namiotowe, a w Szkole Podstawowej w Husynnem sezonowa baza noclegowa dla ok. 50 osób. Do infrastruktury, włączonej w skład Transgranicznej Trasy Turystycznej zaliczyć też należy trzy wiaty dla turystów, ustawione w miejscowościach: Gródek, Czumów i Ślipcze.

Turyści odwiedzający gminę mogą też korzystać z innych szlaków pieszo-rowerowych, znakowanych:

- Szlak Nadbużański (Kózki – Hrubieszów – Dołhobyczów) znakowany na czerwono,
- Nadbużański Szlak Rowerowy (Janów Podlaski – Hrubieszów) znakowany na czerwono,
- Lokalna Trasa Turystyczna „Nadbużański Tramp” (w miejscowości Ślipcze) znakowana na żółto,
- Ścieżka Historyczno - Przyrodnicza „Królewski Kąt” Gródek – Czumów (która w 2004 r. otrzymała tytuł Perełka Lubelszczyzny) znakowana na niebiesko,
- Szlak Gocki (Masłomęcz – Kryłów) znakowany na niebiesko,
- Transgraniczny Szlak Turystyczny (Bełżec – Bełż – Bełżec) znakowany specjalnym logo,
- Transgraniczna Trasa Turystyczna – składa się z dwóch pętli:
 - Pętla Nadbużańsko-Archeologiczna (Gródek – Czumów – Ślipcze – Kosmów – Cichobórz – Masłomęcz – Czerniczyn – Gródek) znakowana na zielono,
 - Pętla Historyczno-Staszicowska (Gródek – Husynne – Moroczyn – Szpikołosy – Dziekanów – Świerszczów – Teptiuków – Gródek) znakowana na niebiesko,
- Trasy rowerowe – mające swój początek i koniec w Hrubieszowie:
 - Zielona (Hrubieszów – Gródek – Czumów – Kozodawy – Czerniczyn – Hrubieszów),
 - Niebieska (Hrubieszów – Gródek – Czumów – Ślipcze – Kryłów – Małków – Mieniany – Masłomęcz – Hrubieszów),

- Czarna (Hrubieszów – Masłomęcz – Mircze – Adelina – Tyszowce – Malice – Werbkowice – Gozdów – Brodzica – Hrubieszów)
- Czerwona (Hrubieszów – Mieniany – Cichobórz – Kosmów – Kryłów – Małków – Mircze – Stara Wieś – Mołożów – Nabród – Tyszowce – Czermno – Wronowice – Malice – Łysa Góra – Werbkowice – Wilków – Podhorce – Leopoldów – Niele dew – Obrowiec – Hrubieszów).

W ostatnich latach na terenie gminy powstały również wieża widokowa w Gródku oraz Chata Gocka w Masłomęczu.

Poza tym na terenie gminy znajduje się 14 gospodarstw agroturystycznych. Jednak nie jest tu zlokalizowany ani jeden hotel (w przeciwieństwie do miasta Hrubieszów). Brak także sieci restauracji i ośrodków rekreacyjno-wypoczynkowych, a wśród dużych niedostatków gminy należy wymienić brak kąpieliska (którego nie ma również na terenie całego powiatu).

2.4.3. Ośrodki zdrowia

Z racji swojego położenia Gmina Hrubieszów jest w dużej części obsługiwana przez ośrodki zdrowia działające na terenie miasta Hrubieszów. Na terenie Gminy Hrubieszów działa NZOZ w Dziekanowie i jego filia w Stefankowicach, które obsługują północny teren Gminy Hrubieszów. W Dziekanowie działa także jedyna na terenie gminy apteka. Ponadto w Dziekanowie funkcjonuje gabinet dentystyczny.

2.4.4. Bezpieczeństwo

Na terenie gminy nie ma posterunków policji. Teren ten obsługiwany jest przez jednego dzielnicowego z Komendy Powiatowej Policji w Hrubieszowie.

Zadania z zakresu bezpieczeństwa przeciwpożarowego i przeciwpowodziowego realizują straże pożarne. Na terenie Gminy Hrubieszów zlokalizowanych działa 15 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych (Brodzica, Czerniczyn, Dziekanów, Kobło, Kozodawy, Kułakowice Trzecie, Masłomęcz, Moniatyczne, Nowosiółki, Obrowiec, Stefankowice, Ślipcze, Teptiuków, Ubrodowice, Wołajowice). Na wyposażeniu jednostek OSP na koniec 2012r. pozostawał następujący sprzęt:

- 12 samochodów do zadań pożarniczych, 1 samochód kwatermistrzowski, 4 inne samochody specjalne oraz 6 innych pojazdów,
- 43 pompy,

- 10 pił do drewna, 2 piły do betonu,
- 3 agregaty prądotwórcze,
- inne wyposażenie m.in.: sprzęt łączności, ratownictwa medycznego, aparaty oddechowe, rozdzielacze, wysysacze, drabiny, węże, prądownice itp.

W roku 2012 jednostki te interweniowały w pożarach – 22 razy, miejscowe zagrożenia – 45 razy, zabezpieczenie rejonu – 15 razy, z których wszystkie były zasadne. Działania na rzecz poprawy stanu ochrony przeciwpożarowej, poza prowadzeniem działań ratowniczo-gaśniczych, polegają również na podejmowaniu zabiegów prewencyjnych i szkoleniowych. Działalność prewencyjna skierowana jest przede wszystkim do ogółu społeczeństwa i służy zwłaszcza podnoszeniu wiedzy, dotyczącej szeroko rozumianych zagrożeń, walki z ich skutkami, a także przyczyn ich powstawania. Służą temu różnego rodzaju uroczystości kulturalne, prelekcje podczas zebrań wiejskich i innych spotkań tematycznych z mieszkańcami, publikacje w prasie lokalnej. Jednak najbardziej wymierne efekty podnoszenia świadomości pożarowej osiągnane są podczas pracy z dziećmi i młodzieżą w wieku szkolnym. Corocznie organizowany jest na terenie gminy Ogólnopolski Turniej Wiedzy Pożarniczej „Młodzież zapobiega pożarom”. Prowadzenie działalności, w szczególności związanej z umacnianiem systemu ochrony przeciwpożarowej w części polegającej na walce z klęskami i usuwaniem ich skutków wymaga zaangażowania, oprócz zasobów materialnych, również środków finansowych.

Koszty ponoszone przez jednostki pożarnicze, związane z ich funkcjonowaniem i realizacją zadań, pokrywane są ze środków budżetu gminy.

Tabela9. Wydatki budżetowe na ochronę przeciwpożarową w Gminie Hrubieszów

Rok	2011	2012
Kwota wydatków w tys. zł	220,5	231

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Hrubieszów

Na terenie gminy nie występują zagrożenia powodziowe. Dochodzi jedynie do lokalnych i okresowych podtopień. Tereny zagrożone wylewami rzeki Bug zostały wyznaczone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego Gminy Hrubieszów. W związku z tym w okresach wylewów rzeki prowadzony jest stały monitoring. Zagrożenia z tym związane nie niosą za sobą skutków dla terenów mieszkaniowych, a dotyczą jedynie

łąk. Działaniami prewencyjnymi i usuwania skutków ewentualnych zagrożeń zajmuje się Gminny Zespół Zarządzania Kryzysowego, który powstał w sierpniu 2007 r., na bazie Gminnego Zespołu Reagowania w Hrubieszowie.

2.5. Rynek pracy i bezrobocie

2.5.1. Zatrudnienie

Dla największej liczby rodzin, z terenu Gminy Hrubieszów, głównym źródłem utrzymania są emerytury i renty wypłacane z budżetu państwa. Dla drugiej pod względem liczebności grupy gospodarstw domowych głównym źródłem utrzymania jest praca na rachunek własny w rolnictwie. Grupę trzecią stanowią rodziny utrzymujące się z pracy najemnej, przy czym dla większości rodzin w tej grupie głównym źródłem utrzymania była praca w sferze budżetowej: oświacie, administracji, służbie zdrowia, leśnictwie itp. Najbardziej charakterystyczną cechą Gminy Hrubieszów (jeśli chodzi o strukturę pracodawców) jest fakt świadczący o tym, że mimo głównego źródła dochodów, jakim było rolnictwo, znaczna większość grup rodzin czerpie dochody z emerytur i rent wypłacanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych i Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Tabela 10. Pracujący według rodzajów działalności w 2011 roku.

	Ogółem	Budownictwo	Rolnictwo	Przemysł	Usługi rynkowe	Usługi nierynkowe
Gmina Hrubieszów	429	65	57	29	173	10
%	128,4	15,1	13,3	6,8	40,3	2,3
Powiat hrubieszowski	3997	460	248	275	1837	163
%	134,0	11,5	6,2	6,8	46,0	4,0
Województwo lubelskie	344296	21841	4317	93681	81230	137686
%	101,6	6,3	1,2	27,2	23,6	40,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.stat.gov.pl (stan na dzień 31 grudnia 2011r.).

Tabela 11. Pracujący z terenu Gminy Hrubieszów wg płci w latach 2009-2011.

Rok	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
2009	365	155	210
2010	324	132	192
2011	403	169	234

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.stat.gov.pl

2.5.2. Podmioty gospodarcze i zatrudnienie w poszczególnych sektorach

Gmina Hrubieszów ma charakter typowo rolniczy i charakteryzuje się niskim stopniem urbanizacji oraz dość niskim poziomem rozwinięcia gospodarki sektora pozarolniczego, a zwłaszcza przemysłu i usług. Przemysł na terenie Gminy Hrubieszów praktycznie nie podlega rozwojowi. Większość podmiotów gospodarczych stanowią sklepy oraz małe i średnie zakłady, trudniące się głównie przetwórstwem rolno-spożywczym (np. piekarnie, młyny, masarnie) lub świadczące podstawowe usługi. Głównym ośrodkiem usługowo-administracyjnym dla gminy jest miasto Hrubieszów.

Tabela 12. Jednostki wpisane do rejestru REGON w 2011 r.

Wyszczególnienie	ogółem	sektor publiczny	sektor prywatny	spółki handlowe	spółki cywilne	spółdzielnie	fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
Gmina Hrubieszów	429	11	418	1	17	5	33	344
Powiat hrubieszowski	3997	186	3811	80	235	49	188	3084
Województwo lubelskie	162095	5726	156369	9194	9769	1141	6364	124750

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.stat.gov.pl

W strukturze podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON znaczną większość stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Tabela 13. Podmioty z terenu Gminy Hrubieszów zarejestrowane w systemie REGON

Rodzaj prowadzonej działalności	Liczba podmiotów
Uprawy rolne, chów i hodowla zwierząt, lowiectwo, włączając działalność usługową	32
Leśnictwo i pozyskiwanie drewna	7
Produkcja artykułów spożywczych	2
Produkcja odzieży, z wyłączeniem wyrobów futrzarskich	5
Produkcja wyrobów tartacznych	2
Produkcja wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli; produkcja wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania	4
Produkcja wyrobów z betonu, cementu i gipsu	2
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	4
Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana	1
Produkcja mebli	1
Naprawa, konserwacja i instalowanie maszyn i urządzeń	2
Odzysk surowców	1
Budownictwo	65
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	53
Transport i gospodarka magazynowa	84
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	8
Informacja i komunikacja	4
Działalność agentów i brokerów ubezpieczeniowych	2
Pośrednictwo w obrocie nieruchomościami	1
Stosunki międzyludzkie (public relations) i komunikacja	1
Działalność w zakresie inżynierii i związane z nią doradztwo techniczne	2
Działalność agencji reklamowych	2
Działalność weterynaryjna	2
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	3
Edukacja	2
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	4
Fryzjerstwo o pozostałe zabiegi kosmetyczne	1
RAZEM:	297

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Hrubieszów

Należy zwrócić uwagę na bardzo małą liczbę podmiotów zajmujących się przetwórstwem rolnym w stosunku do rolniczego charakteru gminy.

Na terenie gminy zostało wyrejestrowanych 43 działalności gospodarczej a 45 zostało zawieszonych.

2.5.3. Osoby bezrobotne

Zarówno Gmina Hrubieszów, jak też powiat hrubieszowski i całe województwo lubelskie jest obszarem o wysokim bezrobociu. Bezrobocie rejestrowane na terenie Gminy Hrubieszów przedstawiono w poniższej tabeli:

Tabela 14. Bezrobotni zarejestrowani według płci (stan na 31 grudnia r.)

Rok	Wyszczególnienie	Gmina Hrubieszów	Powiat hrubieszowski	Województwo lubelskie
2009	Ogółem	817	4953	117237
	Mężczyźni	472	2619	59737
	Kobiety	345	2334	57500
2010	Ogółem	891	5213	119709
	Mężczyźni	489	2696	60309
	Kobiety	402	2517	59400
2011	Ogółem	877	5392	122441
	Mężczyźni	452	2699	60241
	Kobiety	425	2693	62200

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.stat.gov.pl i danych Powiatowego Urzędu Pracy w Hrubieszowie.

Charakterystyczne jest większe bezrobocie wśród mężczyzn niż wśród kobiet zarówno w gminie, powiecie jak i w województwie. Jedynie w 2011r. w województwie przeważa liczba kobiet bezrobotnych nad mężczyznami. Jednocześnie, w badanym okresie, zauważa się stopniowe zwiększanie się liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne.

Trudniejszym do rozpoznania jest bezrobocie ukryte, które nigdzie nie jest ewidencjonowane. W znacznej mierze dotyczy ono indywidualnych gospodarstw rolnych położonych na terenie gminy i można przypuszczać, że ma znaczące rozmiary.

Zjawisko bezrobocia w Gminie Hrubieszów jest skutkiem dysproporcji między zasobem siły roboczej a przyrostem nowych miejsc pracy. Dysproporcja ta wynika głównie

z koniunktury gospodarczej. Aktualnie bezrobocie strukturalne wynika również z niedostosowania poziomu i struktury kształcenia do rzeczywistych potrzeb lokalnego rynku pracy, które skazują zdecydowaną większość absolwentów na bezczynność zawodową.

Tabela 15. Struktura bezrobocia w Gminie Hrubieszów (stan na koniec IV kwartału).

Typ bezrobotnych	Liczba bezrobotnych		
	2009	2010	2011
Bezrobotni ogółem	817	891	877
Bezrobotne kobiety	345	402	425
Uprawnieni do zasiłku ogółem	106	67	34
Uprawnione do zasiłku kobiety	29	22	12
Bezrobotni zwolnieni z winy zakładu pracy	11	8	6
Osoby powyżej 50 roku życia	100	125	126
Osoby do 25 roku życia	229	239	235
Osoby, które ukończyły szkołę wyższą do 27 roku życia	10	3	15
Staż bezrobocia do 1 miesiąca	50	181	61
Staż bezrobocia 1-3 miesiące	267	213	112
Staż bezrobocia 3-6 miesięcy	133	111	102
Staż bezrobocia 6-12 miesięcy	121	118	195
Staż bezrobocia 12-24 miesięcy	101	125	225
Staż bezrobocia powyżej 24 miesięcy	145	143	182

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Hrubieszowie.

Poważnym zagrożeniem jest bezrobocie długotrwałe, trwające powyżej 12 miesięcy, charakteryzujące się możliwością wyeliminowania osób bezrobotnych z rynku pracy, co w konsekwencji może prowadzić do patologii społecznych. Należy jednocześnie zwrócić uwagę na to, że na lokalnym rynku pracy utrzymuje się tendencja przejawiająca się tym, iż pracodawcy poszukują i zatrudniają najchętniej osoby ze znacznym doświadczeniem zawodowym. Osoby bez stażu lub z minimalnym stażem są najbardziej zagrożone utratą pracy lub mają problemy z jej znalezieniem. Doświadczenie zawodowe zmniejsza ryzyko utraty pracy.

2.6. Pomoc społeczna

Na terenie gminy Hrubieszów zadania z zakresu pomocy społecznej wykonuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który został powołany Uchwałą Gminnej Rady Narodowej nr XI/42/90 z dn. 2 marca 1990 w sprawie utworzenia jednostki budżetowej pod nazwą Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Ośrodek Pomocy Społecznej wykonuje zadania zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej tj. (Dz. U. z 2013r., poz. 182 ze zm. oraz z 2012r., poz. 1544 i 1548)

Zgodnie z art. 15 ustawy o pomocy społecznej pomoc społeczna polega na:

- 1) przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń;
- 2) pracy socjalnej;
- 3) prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej;
- 4) analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej;
- 5) realizacji zadań wynikających z rozeznanych potrzeb społecznych;
- 6) rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Art. 36. Świadczeniami z pomocy społecznej są:

- 1) świadczenia pieniężne:
 - a) zasiłek stały,
 - b) zasiłek okresowy,
 - c) zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy,
 - d) zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie,
 - e) uchyłona,
 - f) pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki,
 - g) świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą,
 - h) wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd;
- 2) świadczenia niepieniężne:
 - a) praca socjalna,
 - b) bilet kredytowany,
 - c) składki na ubezpieczenie zdrowotne,

- d) składki na ubezpieczenia społeczne,
- e) pomoc rzeczowa, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie,
- f) sprawienie pogrzebu,
- g) poradnictwo specjalistyczne,
- h) interwencja kryzysowa,
- i) schronienie,
- j) posiłek,
- k) niezbędne ubranie,
- l) usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia oraz rodzinnych domach pomocy,
- m) specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia,
- n) mieszkanie chronione,
- o) pobyt i usługi w domu pomocy społecznej,
- p) uchylona,
- q) pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie – w formie rzeczowej dla osób usamodzielnionych,
- r) uchylona.

Ponadto Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje zadania wynikające z:

- 1) ustawy z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. z 2006r. Nr 139 poz. 992 ze zm.)
- 2) ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2012r., poz. 1228 t.j.)

Zadania realizowane są również w oparciu o :

- 1) ustawę z dnia 21 listopada 2008r. o pracownikach samorządowych (Dz. U. z 2008r. Nr 223, poz. 1458, z późn. zm.).
- 2) ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2013r., poz. 674 ze zm.);
- 3) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493).
- 4) ustawę z dnia 29 grudnia 2005r. o ustanowieniu programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” /Dz. U. z 2005r., Nr 267, poz. 2259 ze zm.)

- 5) ustawę z dnia 19 sierpnia 1994r, o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2011r., Nr. 231, poz. 1375 ze zm.)
- 6) ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2012r., poz. 1356);
- 7) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010r. Nr 234, poz. 1536 z późn. zm.);
- 8) ustawa z dnia 13 czerwca 2003r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2011r. Nr 43, poz. 225 z późn. zm.);
- 9) ustawę z dnia 7 września 2007 o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2012r., poz. 1228 t.j.)

Tabela 16. Powody przyznania pomocy.

Powody trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin w latach		
	2009	2010	2011
Ubóstwo	52	163	264
Sieroctwo	0	0	0
Potrzeba ochrony macierzyństwa	21	21	21
W tym wielodzietność	13	13	13
Bezrobocie	218	209	215
Niepełnosprawność	50	26	39
Długotrwała lub ciężka choroba	182	158	145
Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych	39	40	36
W tym rodziny niepełne	10	12	15
Wielodzietne	27	26	21
Przemoc w rodzinie	0	1	1
Alkoholizm	15	13	19
Narkomania	1	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	2	3	2
Zdarzenia losowe	2	1	1

Wykres 5. Powody przyznania pomocy.

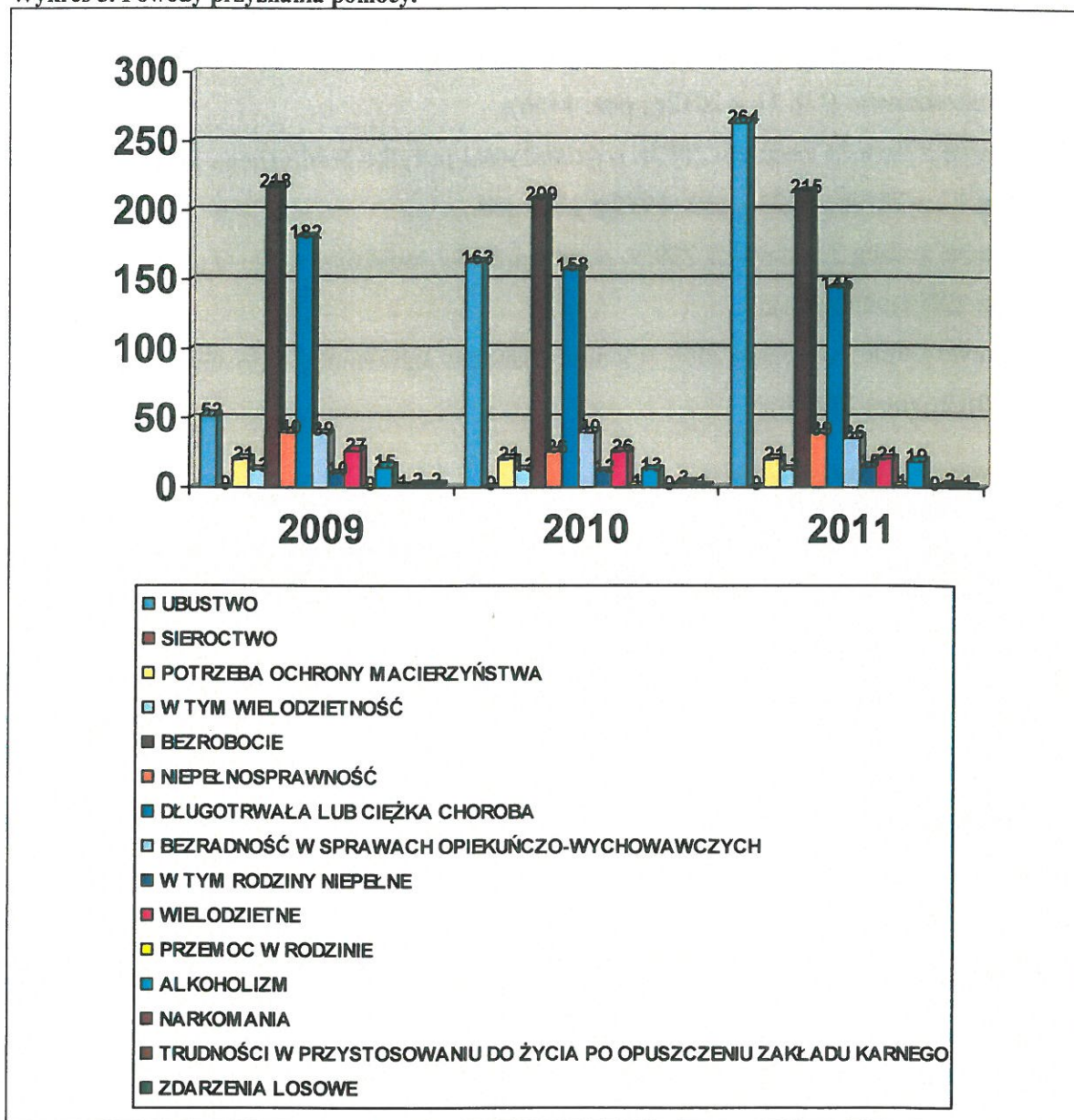

Tabela 17. Korzystający z pomocy społecznej w stosunku do ogółu mieszkańców.

	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011
	liczba osób	liczba osób	liczba osób
Mieszkańcy Gminy	11031	10931	10896
Mieszkańcy korzystający z OPS	911	602	628
Udział %	8,6	5,7	5,8

Wykres 6. Korzystający z pomocy społecznej w stosunku do ogółu mieszkańców.

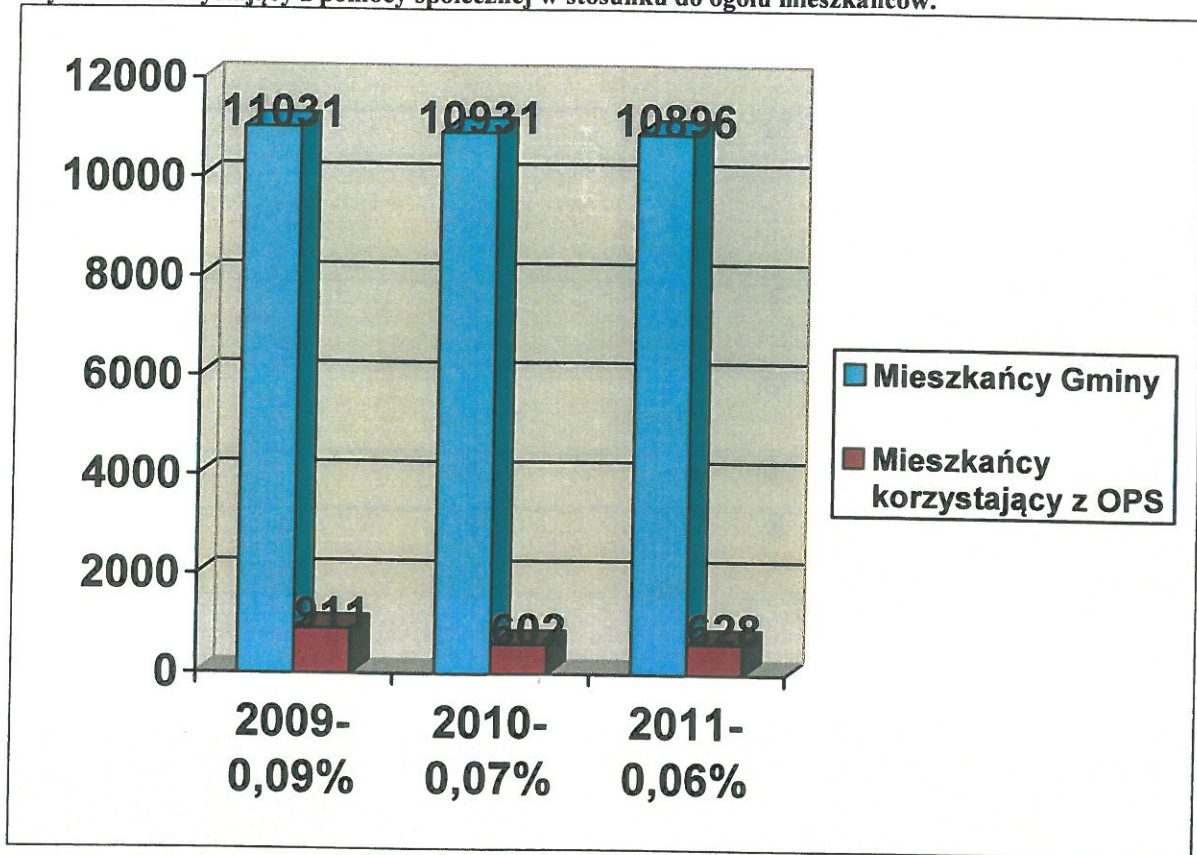

Tabela 18. Realizacja zadań własnych

Formy pomocy	2009	2010	2011
Razem rodziny	515	602	348
Zasiłki okresowe ogółem	138	157	162
W tym z powodu bezrobocia	114	146	147
Długotrwałej choroby	18	11	15
Niepełnosprawności	6	0	0
Schronienie	1	4	9
Posiłek	178	166	143
W tym dla dzieci	178	166	143
Ubranie	5	0	0
Usługi opiekuńcze	19	16	15
Sprawienie pogrzebu	1	1	1
Zdarzenia losowe	2	1	1

Zasiłki celowe w naturze	484	509	456
Zasiłki specjalne celowe	35	22	35
Poradnictwo specjalne psychologiczne, rodzinne	74	0	10
Interwencje kryzysowe	7	0	5
Zadania zlecone ogółem	33	8	6
Zasiłki stałe	26	25	23
Specjalistyczne usługi opiekuńcze	8	8	6

Źródło: sprawozdanie roczne MPiPS-O3

Tabela 19. Rzeczywista liczba rodzin objętych pomocą społeczną.

Wyszczególnienie	Liczba rodzin		
	2009	2010	2011
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych /bez względu na ich rodzaj, formę oraz źródło finansowania/	525	609	350
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych bez względu na ich rodzaj, formę i liczbę	33	8	6
Świadczenia przyznane w ramach zadań własnych bez względu na ich rodzaj, formę i liczbę	515	602	348

Źródło: sprawozdania za okres I-XII 2009-2010-2011 MPiPS-O3

Jednymi z ważniejszych problemów społecznych na terenie gminy, które wpływają na wielkość i zakres świadczonej pomocy są:

1. Ubóstwo - określa się jako stan, w którym jednostce czy grupie społecznej brakuje środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb, uznawanych w danej społeczności za niezbędne. Pod pojęciem "podstawowe potrzeby" kryje się poza wyżywieniem, którego niezbędności nikt nie kwestionuje takie potrzeby jak: ubranie, mieszkanie, zachowanie zdrowia, uzyskanie wykształcenia, uczestniczenie w świadczeniach kulturalnych.

Tabela 20. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń GOPS Hrubieszów z powodu ubóstwa w latach 2009-2011.

	2009	2010	2011
Ubóstwo	52	163	264

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS

Wyraźna tendencja spadkowa i duża rozbieżność w poszczególnych latach wynika nie z gwałtownych zmian w poziomie ubóstwa w gminie, lecz z bardzo częstych zmian w przepisach prawa oraz w dostępnych środkach przyznawanych na rzecz wsparcia ludności ubogiej.

Najważniejsze przyczyny powstawania ubóstwa to:

- a) położenie w tzw. "Wschodniej Ścianie", która charakteryzuje się niskim dochodem, województwo lubelskie jest uważane za jedno z najuboższych w Unii Europejskiej.
- b) wysokie bezrobocie połączone z bezrobociem długoterminowym.
- c) występowanie bezrobocia ukrytego.
- d) niskie dochody z pracy w rolnictwie, w którym dominują małe gospodarstwa
- e) duża liczba osób utrzymujących się tylko ze świadczeń socjalnych
- f) determinanty związane z niskim wykształceniem, brakiem operatywności i przedsiębiorczości.

Ubóstwo w skutkach prowadzi do:

- a) niedożywienia dzieci
- b) braków w edukacji we wczesnej jej fazie
- c) emigracji zarobkowej
- d) obniżenia samooceny.
- e) bezradności
- f) zaburzeń w funkcjonowaniu rodziny
- g) powstawania patologii społecznej

2. Bezrobocie - problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny. Pogorszenie stanu funkcjonowania jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo – wychowawczymi, przemocą czy zanikiem autorytetu rodzicielskiego. Może prowadzić także do rozpadu rodziny.

W tych okolicznościach pojawia się również groźba przyjmowania przez dzieci negatywnych zachowań oraz wzorców osobowych, a w konsekwencji dziedziczenia bezrobocia.

3. Długotrwała i ciężka choroba - poważna choroba zwykle wiąże się z obniżeniem pozycji społecznej, z koniecznością przerwania pracy, utratą zdolności do zarobkowania chorego i pogorszeniem materialnych warunków życia, nie tylko osoby chorej ale i jej rodziny. Koszty leczenia, dojazdów, dodatkowej opieki wpływają na zmianę struktury wydatków w każdym gospodarstwie domowym. Powoduje to pogorszenie tych aspektów jakości życia, które najsilniej związane są z dochodem.

III. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

3.1. Analiza SWOT

Kolejną czynnością w budowie strategii jest wyodrębnienie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń w gminie Hrubieszów. Do zrealizowania tego zadania posłużyła część diagnostyczna zawarta w rozdziale II oraz społeczno – gospodarczej zawarta w SRL Gminy Hrubieszów w latach 2008 – 2020.

W tym celu wykorzystano narzędzie badawcze jakim jest analiza SWOT, która polega na analizie istniejącego potencjału gminy, realizowanych zadań i możliwości rozwojowych niezależnych, lub zależnych w niewielkim stopniu od otoczenia (mocne i słabe strony) oraz na analizowaniu tych obszarów na zewnątrz gminy, które wpływają na jej funkcjonowanie (szanse i zagrożenia).

Macierz SWOT - schemat

<i>cechy wewnętrzne</i>	Mocne strony	Słabe strony
<i>cechy zewnętrzne</i>	Szanse	Zagrożenia
	<i>cechy pozytywne</i>	<i>cechy negatywne</i>

W prezentowanej tabeli poszczególne określenia oznaczają:

Mocne strony - to pozytywne zjawiska wynikające z samej organizacji (np. wysoki poziom wiedzy kadry, znajomość lokalnych uwarunkowań)

Słabe strony - to negatywne zjawiska wpływające na ograniczenie szans i możliwości rozwojowych organizacji, na które ma ona wpływ (np. słaba komunikacja wewnętrzna, brak koordynacji działań)

Szanse - to pozytywne zjawiska, które stwarzają możliwości rozwojowe niezależne od działań organizacji (np. położenie geograficzne)

Zagrożenia - to negatywne zjawiska wypływające z otoczenia organizacji, niezależne od jej działań (np. niedoskonałość rozwiązań prawnych, konkurencyjność sąsiednich podmiotów, pogarszanie wskaźników makroekonomicznych)

Poniżej wymieniono elementy wchodzące w skład poszczególnych grup czynników zamieszczając wszystkie wnioski wynikające z diagnozy obecnego stanu gminy i ankiet.

Dokonano następującego wyboru poszczególnych dziedzin do tabel analizy SWOT:

- 1.Kultura, edukacja i rekreacja.**
- 2.Rynek pracy i inicjatywy gospodarcze.**
- 3.Pomoc społeczna, ochrona zdrowia i bezpieczeństwo.**

Powyższe tematy wiążą się z tymi sferami funkcjonowania gminy, które w sposób pośredni lub bezpośredni wpływają na politykę społeczną gminy.

Tabela 21. Analiza słabych i mocnych stron

I. Czynniki wewnętrzne

Mocne /pozytywne	Słabe/negatywne
Aktywne poszukiwanie środków pozabudżetowych	Duże bezrobocie w tym bezrobocie agrarne
Duża aktywność samorządu gminnego w tworzeniu miejsc pracy	Brak przemysłu
Dobre rozpoznanie potrzeb osób i rodzin potrzebujących oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym	Brak osób do pracy z odpowiednimi kwalifikacjami
Różnorodność i skuteczność form pomocy socjalnej w tym udział w ogólnopolskich akcjach	Zbyt niski poziom zatrudnienia osób niepełnosprawnych
Dobra współpraca samorządu z jednostkami organizacyjnymi, organizacjami pozarządowymi i społecznością lokalną	Brak środków finansowych (środków własnych) na prowadzenie działalności gospodarczej
Wzrost świadomości mieszkańców gminy w zakresie ekonomii społecznej	Brak profilowanego szkolnictwa i kierunków szkolenia dostosowanego do potrzeb pracodawców i rynku pracy
Posiadanie terenów pod małe inwestycje	Niedostateczna ilość środków finansowych na oświatę szkolną i pozaszkolną
Teren bogaty w stanowiska archeologiczne	Zubożenie mieszkańców, powodem do zmniejszenia środków na edukację w

	rodzinach
Posiadanie szlaków i tras turystycznych	Brak instrumentów finansowych poręczeniowych i pożyczkowych
Położenie nad rzeką Bug	Bariery architektoniczne w większości budynków użyteczności publicznej
Nieskażone środowisko przyrodnicze	Trudności lokalowe (mieszkania socjalne, chronione, PIK)
Duża baza lokalowa do działań edukacyjnych i kulturalnych	Brak terenów pod duże inwestycje
Wysoki poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej	Trudna sytuacja ekonomiczna małych gospodarstw rolnych
Duża ilość wydawanych materiałów promocyjnych	Niska aktywność w kreowaniu inicjatyw gospodarczych
Duży potencjał zdolnych uczniów	Brak centrum rozwojowego gminy
Pozytywny czynnik ludzki	Złe usytuowanie Gminnego Ośrodka Kultury
Aktywne funkcjonowanie organizacji pozarządowych i społeczno zawodowych (KGW, OSP) oraz grup nieformalnych	Niewystarczające zaplecze noclegowo - gastronomiczne dla turystów
Duża ilość organizacji pozarządowych w tym kobiecych zajmujących się działalnością kulturalną /KGW/	Brak specjalistów zajmujących się kompleksowo tematem turystyki
Duża liczba twórców ludowych	Brak produktów regionalnych i turystycznych
Duża liczba zespołów śpiewaczych i wokalnie - teatralnych	Mało zróżnicowana oferta turystyczna
Wydawanie gazety samorządowej	Mała promocja twórców ludowych
Duża ilość świetlic oraz bibliotek	Brak młodzieżowych organizacji pozarządowych
	Słaba aktywność młodego pokolenia
	Brak oferty dla młodzieży
	Brak odpowiedniej kadry do prowadzenia zajęć w świetlicach
	Spadające czytelnictwo w bibliotekach

	Słaby poziom kompetencji językowych
	Oslabienie więzi sąsiedzkich
	Postępujące starzenie się społeczeństwa
	Trudność z uzyskaniem medycznych konsultacji specjalistycznych
	Niski poziom upowszechniania profilaktyki zdrowotnej

II. Czynniki zewnętrzne

Pozytywne/ Szanse	Negatywne/Zagrożenia
Rozbudowa przejść granicznych w Dołhobyczowie i Zosinie	Niestabilność przepisów prawnych
Swobodny przepływ osób, usług i towarów na terenie Unii Europejskiej	Skomplikowane procedury prawne, finansowe i administracyjne w prowadzeniu działalności gospodarczej
Proces integracji Ukrainy z Unią Europejską	Brak przemysłu
Możliwość korzystania z funduszy w ramach programów unijnych	Migracja zarobkowa
Rosnący eksport produktów rolnych	Zły stan infrastruktury drogowej
Rozwój sieci szerokopasmowego dostępu do Internetu	Niedostateczna współpraca z powiatem
Dobra współpraca z instytucjami administracji publicznej	Niewystarczająca ilość środków finansowych zewnętrznych w stosunku do potrzeb gminy
Współpraca partnerska z samorządami /zawieranie porozumień/	Istnienie usług socjalnych uwarunkowane funduszami z zewnątrz: -brak funduszy własnych spowoduje brak ciągłości tych usług na lata następne
Udział mieszkańców w imprezach kulturalnych o zasięgu poza gminnym	Brak wystarczającej infrastruktury hotelowej
Wysoki poziom wyposażenia w sprzęt medyczny SPZOZ	Brak dostępności środków dla osób niepełnosprawnych
	Limitowanie kontraktów na ochronę zdrowia

	Mała liczba białych niedziel
	Brak parkingów z dostępem do miejsc użyteczności publicznej
	Migracja młodzieży
	Duży odsetek dzieci ze szkół podstawowych i gimnazjów uczęszczających do szkół w mieście
	Wpływ złych wzorców przeważnie dostarczanych przez media

3.2. Problemy społeczne Gminy

W oparciu o przedstawione dane na podstawie rocznych sprawozdań MIPS-03 stwierdzić należy że:

- 1) 6-ma problemami najczęściej wymienianymi przez osoby zgłaszające się o pomoc były (wg kolejności ich występowania)

Tabela 22. Skala problemów społecznych w gminie.

	2009	Liczba rodzin	2010	Liczba rodzin	2011	Liczba rodzin
1	BEZROBOCIE	218	BEZROBOCIE	209	UBÓSTWO	264
2	DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	182	UBÓSTWO	163	BEZROBOCIE	215
3	UBÓSTWO	52	DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	158	DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	145
4	NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	40	BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZYCH	40	NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	39
5	BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZYCH	39	NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	26	BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZYCH	36
6	ALKOHOLIZM	15	ALKOHOLIZM	13	ALKOHOLIZM	19

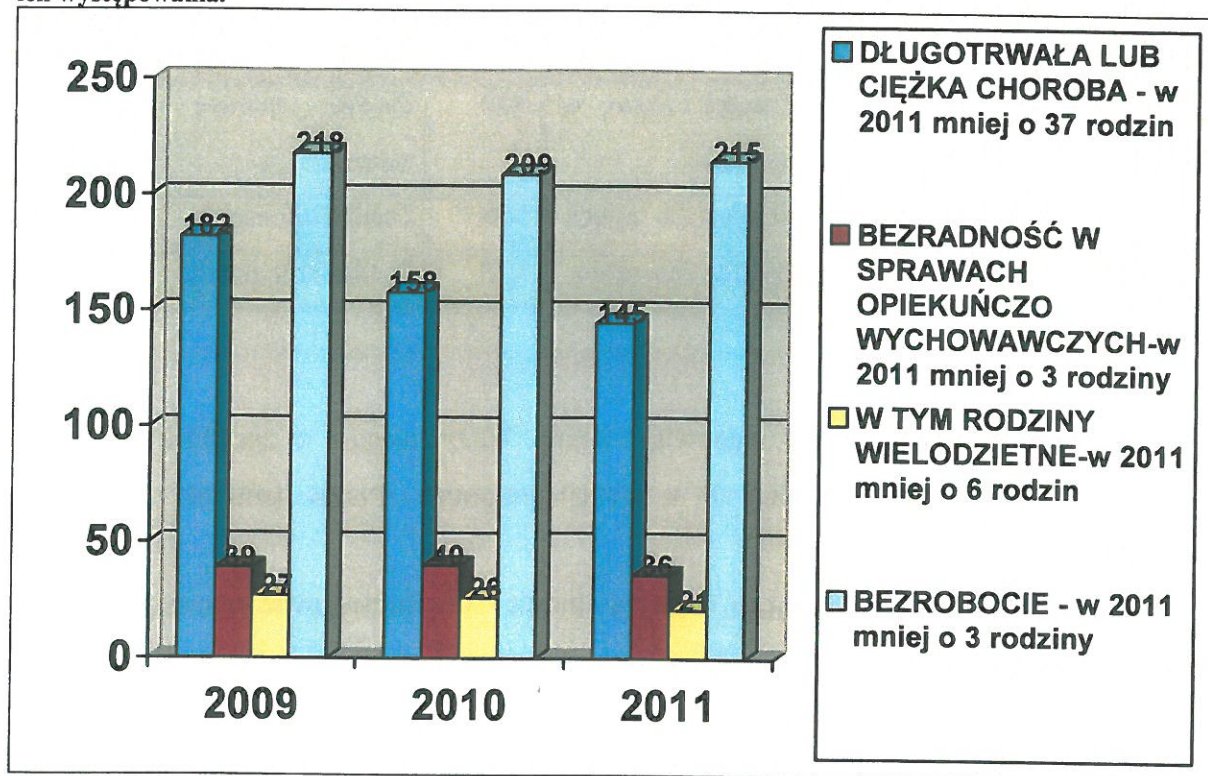
W okresie 1 I 2009 – 31 XII 2011 najczęściej wymienianymi powodami trudnej sytuacji społecznej to:

- 1) bezrobocie – zgłoszone w 642 rodzinach
- 2) długotrwała i ciężka choroba – zgłoszone w 485 rodzinach
- 3) ubóstwo – zgłoszone w 479 rodzinach
- 4) bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych – zgłoszone w 115 rodzinach
- 5) niepełnosprawność – zgłoszone w 105 rodzinach
- 6) alkoholizm – zgłoszone w 47 rodzinach

Tabela 23. Problemy w rodzinach, które wykazywały tendencję malejącą na przestrzeni badanego okresu wg kolejności ich występowania

Problemy społeczne	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2009/2011 (-/+)
długotrwała lub ciężka choroba	182	158	145	37 (-)
Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych	39	40	36	3 (-)
W tym rodziny wielodzietne	27	26	21	6 (-)
bezrobocie	218	209	215	3 (-)

Wykres 7. Problemy, które wykazały tendencję malejącą na przestrzeni badanego okresu wg kolejności ich występowania.

Wykres 8. Problemy, które wykazują tendencję wzrostową na przestrzeni badanego okresu (wg kolejności ich występowania).

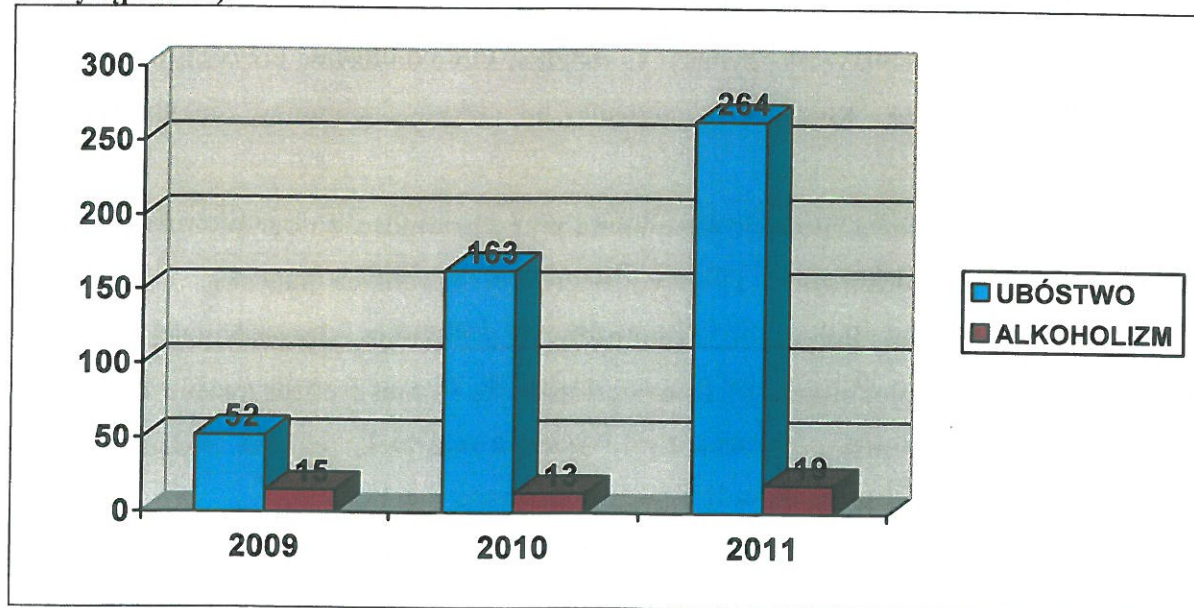

Tabela 24. Najczęściej występujące formy pomocy to (wg kolejności ich występowania):

	Formy pomocy 2009	Liczba rodzin	Formy pomocy 2010	Liczba rodzin	Formy pomocy 2011	Liczba rodzin
1	Zasiłki celowe w naturze	484	Zasiłki celowe w naturze	509	Zasiłki celowe w naturze	456
2	Posiłek dla dzieci	178	Posiłek dla dzieci	166	Zasiłki okresowe	162
3	Zasiłki okresowe	138	Zasiłki okresowe	157	Posiłek dla dzieci	143

Największą liczbę rodzin stanowią rodziny korzystające z zasiłków celowych w naturze w formie talonów wydanych w ramach programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.

Z punktu widzenia Gminnego Ośrodka Pomocy w Hrubieszowie można wymienić następujące główne problemy :

1. Bezrobocie

Bezrobocie jest jedną z najczęściej wskazywanych przyczyn korzystania ze świadczeń pomocy społecznej. Brak pracy powoduje stałe obniżanie się standardu życia osób i rodzin nim dotkniętych oraz rozszerzanie się obszaru patologii społecznej. Bezrobocie przyczyniając się do zubożenia materialnego w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki zwłaszcza w postaci dezintegracji rodziny.

W najbardziej dramatycznej sytuacji są rodziny, które od dawna korzystały z systemu wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu np.: niskich dochodów, wielodzietności, inwalidztwa.

Trudności finansowe spowodowane utratą pracy prowadzą do ograniczeń wydatków nawet na zaspokojenie podstawowych potrzeb. Bezrobocie spycha na margines.

Problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny. Pogorszenie stanu funkcjonowania jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo – wychowawczymi, przemocą czy zanikiem autorytetu rodzicielskiego. Może prowadzić także do rozpadu rodziny.

W tych okolicznościach pojawia się również groźba przyjmowania przez dzieci negatywnych zachowań oraz wzorców osobowych, a w konsekwencji dziedziczenia bezrobocia.

Wzrost liczby bezrobotnych powoduje przyrost ilości zadań z zakresu pomocy społecznej oraz zwiększenie wydatków na świadczenia pieniężne ponieważ możliwości

samorządu lokalnego i gminy są ograniczone, podstawowego znaczenia nabiera korzystanie ze środków zewnętrznych (EFS, programy inne).

Coraz ważniejszą rolę pełni praca socjalna wykonywana przez pracowników socjalnych OPS, jest m. in. pomoc w planowaniu nowych koncepcji życia zawodowego, rozbudzenie motywacji do działania ukierunkowanego zatrudnienie.

Zmniejszenie bezrobocia oraz przeciwdziałanie jego negatywnym skutkom jest jednym z ważniejszych zadań prowadzonej polityki w zakresie rozwiązywania problemów społecznych przez gminę Hrubieszów. Cel ten zamierzamy osiągnąć poprzez: prace interwencyjne, roboty publiczne, szkolenia, prowadzenie własnej działalności gospodarczej, prace społecznie użyteczne, staże absolwenckie.

Z kolei problemy jakie zostały zidentyfikowane podczas warsztatów prezentują poniższe zestawienia tabelaryczne:

Tabela 25. Problemy społeczne

Lp.	Nazwa problemu społecznego	Przyczyny problemu społecznego
1	Alkoholizm - przemoc	- bezradność - brak edukacji - wczesna inicjacja - postawa roszczeniowa - poczucie braku perspektyw - bezrobocie - brak propozycji spędzania wolnego czasu
2	Bezrobocie	- rynek pracy (brak pracy) - nieatrakcyjne oferty pracy - niedostosowanie przygotowania zawodowego i systemu kształcenia do rynku pracy - wysokie koszty zatrudnienia - bariery finansowe i prawne osób fizycznych i instytucji w kwestii tworzenia nowych miejsc pracy np. działalności gospodarczej - niski poziom wykształcenia bezrobotnych - dziedziczenie w rodzinach „chronicznego bezrobocia” - niska mobilność
3	Ubóstwo	- brak miejsc pracy - bezrobocie - alkoholizm - wielodzietność - niezaradność - brak kwalifikacji zawodowych
4	Choroby przewlekłe (niepełnosprawność)	- niewystarczająca profilaktyka - zła diagnoza lekarska

		<ul style="list-style-type: none"> - słaby dostęp do usług specjalistycznych - niska świadomość społeczna - niewystarczający zakres usług komunikacji publicznej
5	Bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych	<ul style="list-style-type: none"> - alkoholizm - niezaradność rodziców/opiekunów - upośledzenie rodziców/opiekunów - złe wzorce osobowe - brak kompetencji rodziców/opiekunów
6	Niski poziom wykształcenia mieszkańców wsi	<ul style="list-style-type: none"> - niska samoocena - brak środków finansowych
7	Wyłączanie się z życia społecznego gminy mieszkańców wsi	<ul style="list-style-type: none"> - brak odpowiednich mechanizmów partycypacji - brak świadomości - zniechęcenie do pracy społecznej na rzecz środowiska lokalnego - brak odpowiednich ofert zachęcających do działalności społecznej - migracja młodych - zmniejszenie dochodów mieszkańców wsi - brak poczucia sprawstwa
8	Słaba koniunktura gospodarcza na lokalnym rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> - brak kontaktów i kooperacji z zewnętrznymi rynkami - rolniczy charakter obszaru
9	Niska aktywność przedsiębiorców	<ul style="list-style-type: none"> - brak sformalizowanych form współpracy pomiędzy przedsiębiorcami - nastawienie konkurencyjne w szczególności w tej samej branży - brak instytucji otoczenia biznesu - słaba kondycja finansowa i trudności w uzyskaniu kredytów - niestabilność przepisów prawnych - brak działań innowacyjnych
10	Brak form współpracy pomiędzy przedsiębiorcami a samorządem gminnym	<ul style="list-style-type: none"> - brak wypracowanych mechanizmów współpracy - bariery prawne i biurokratyczne - brak uregulowań prawnych dotyczących współpracy
11	Starzenie się społeczeństwa	<ul style="list-style-type: none"> - migracja ludzi młodych - niski przyrost naturalny

		- brak właściwej polityki prorodzinnej
12	Brak infrastruktury socjalnej	- brak środków finansowych - brak świadomości społecznej o potrzebie zapewnienia pomocy osobom zagrożonym
13	Brak kompleksowej oferty kulturalno-edukacyjnej w oparciu o działalność świetlic	- brak środków finansowych - niedostosowana działalność do potrzeb kulturalnych - brak świadomości społecznej o potrzebie zapewnienia odpowiednich ofert - niedostosowana do potrzeb struktura organizacyjna instytucji kultury i świetlic

3.3. Zasoby umożliwiające rozwiązywanie problemów społecznych

Do zasobów, w oparciu o które można rozwiązywać problemy społeczne możemy zaliczyć następujące instytucje wraz z ich potencjałem technicznym i finansowym takie jak:

1. Powiatowy Urząd Pracy w Hrubieszowie,
2. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Hrubieszowie w szczególności Poradnia Odwykowa,
3. Szkoły Podstawowe z terenu gminy Hrubieszów,
4. Gimnazja z gminy Hrubieszów,
5. Komenda Powiatowa Policji,
6. Parafie Rzymsko-katolickie z terenu gminy i miasta Hrubieszów,
7. Sąd Rejonowy,
8. Komornik Sądu Rejonowego,
9. Gminnym Ośrodkiem Kultury w Hrubieszowie z/s Wołajowicach,
10. Gminnym Zakładem Usług Komunalnych w Hrubieszowie z/s w Świerszczowie,
11. Stowarzyszenia działające na terenie gminy Hrubieszów,
12. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
13. Środowiskowy Dom Samopomocy,
14. Schronisko dla bezdomnych „Kres”,
15. Polski Czerwony Krzyż Odział Zamiejscowy w Hrubieszowie.
16. Centrum Integracji Społecznej w Mienianach.

Z racji swojego położenia w pobliżu miasta Hrubieszowa mieszkańcy Gminy mają stosunkowo dobry dostęp do infrastruktury pomocy społecznej.

Na terenie miasta Hrubieszowa działa:

- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej oraz Niepubliczne Placówki Służby Zdrowia, Komenda Powiatowa Policji, Poradnia Odwykowa Klub Anonimowego Alkoholika „Lumen”, Środowiskowy Dom Samopomocy, Schronisko dla Bezdomnych „Kres”, Punkt Interwencji Kryzysowej, Warsztaty Terapii Zajęciowej.

Gmina partycypuje w kosztach funkcjonowania instytucji i organizacji z terenu miasta Hrubieszowa a zajmujących się rozwiązywaniem problemów ważnych dla mieszkańców gminy Hrubieszów.

3.4. Instytucje oferujące pomoc i wsparcie

Główne zadania gminy z zakresu pomocy społecznej realizuje zgodnie z ustawą o pomocy społecznej Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Hrubieszowie.

Tabela 26. Kadra Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

l.p.	Stanowisko	Kadra GOPS (w przeliczeniu na etaty)		
		2009	2010	2011
1	Kierownik	1	1	1
2	pracownicy socjalni pracujący w terenie	6	6	6
3	pracownicy do realizacji świadczeń rodzinnych	2	2	2
4	pracownicy do realizacji świadczeń z funduszu alimentacyjnego	1	1	1
5	pracownicy zatrudnieni na stanowisku ds. realizacji programów i pisania projektów	1	1	1
6	pozostali pracownicy	4	4	4

W ramach zadań realizowanych z zakresu polityki społecznej gmina współpracuje z licznymi partnerami z obszaru gminy oraz z innymi podmiotami funkcjonującymi na terenie powiatu.

Tabela 27. Instytucje działające na terenie gminy.

Instytucja/organizacja	Pełnione role i zadania (zakres działania)	Możliwości rozwoju działań na rzecz społeczności
GOPS, PCPR	<ul style="list-style-type: none"> - praca socjalna - pomoc finansowa oraz rzeczowa 	<ul style="list-style-type: none"> - aktywizacyjne - społeczne - profilaktyczne
Szkoly	<ul style="list-style-type: none"> - dydaktyczno – wychowawcze - wzorce zachowania - edukacyjne - opiekuńcze 	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój zainteresowań
GOK	<ul style="list-style-type: none"> - działalność kulturowo – oświatowa integracyjna 	<ul style="list-style-type: none"> - integracja
Policja	<ul style="list-style-type: none"> - czuwanie nad bezpieczeństwem społeczeństwa 	<ul style="list-style-type: none"> - prewencja
PUP	<ul style="list-style-type: none"> - doradztwo - pośrednictwo 	<ul style="list-style-type: none"> - aktywizacja bezrobotnych
KRUS, ZUS, PZU	<ul style="list-style-type: none"> - edukacja - ubezpieczenia - pomoc finansowa (zasiłki, renty) 	<ul style="list-style-type: none"> - profilaktyka BHP
Ośrodki zdrowia	<ul style="list-style-type: none"> - leczenie - diagnozowanie 	<ul style="list-style-type: none"> - profilaktyka

IV. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

4.1. Wizja

Pojęcie wizji można zdefiniować jako przywołany z przyszłości obraz pożądanego stanu rozwoju polityki społecznej na terenie gminy Hrubieszów.

Zapewnienie odpowiedniego poziomu życia swoim mieszkańcom to kluczowe zadanie dla gminy Hrubieszów. W myśl nowoczesnie rozumianej polityki społecznej polegać to ma nie tylko na pomocy materialnej, lecz także w znacznej mierze także i na stworzeniu możliwości i warunków do rozwoju we wszystkich dziedzinach życia. Istotną kwestią jest uwzględnienie osób wykluczonych społecznie, które z różnych przyczyn nie włączają się w szereg przemian podnoszących warunki życiowe społeczności lokalnej.

Podstawowym warunkiem poprawy tego stanu rzeczy, i skutecznym przeciwdziałaniem negatywnym zjawiskom społecznym, jest podwyższanie świadomości mieszkańców gminy na temat głównych przyczyn i skutków tych zjawisk. Należy też nakreślić zasady i możliwości zapobiegania ich powstawaniu.

Ponadto sfera społeczna wymaga wsparcia finansowego, które umożliwi realizację usług publicznych na odpowiednim poziomie. Zakres zadań związanych ze sferą społeczną oddziałująca na standard życia mieszkańców jest bardzo szeroki.

Mając powyższe na uwadze opracowano następującą wizję w myśl której:

Gmina Hrubieszów to Mała Ojczyzna wykorzystująca potencjał mieszkańców, realizującą koncepcję zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich w dziedzinach:

- edukacji i kultury,***
- profilaktyki i ochrony zdrowia,***
- wypoczynku, rekreacji i turystyki,***
- przedsiębiorczości społecznej,***
- infrastruktury technicznej,***
- ochrony środowiska.***

Wizja stanowi podstawę określenia głównych celów strategicznych i kierunków działania.

4.2. Cele strategiczne

Realizacji wizji mają służyć działania strategiczne, długookresowe i długofalowe, polegające na inwestycji w kapitał ludzki, system profilaktycznej opieki zdrowotnej, formy aktywnego wypoczynku, ochronę środowiska oraz w przedsiębiorczość społeczną.

Szczegółowa diagnoza i analiza sytuacji społecznej gminy Hrubieszów połączona z wnioskami Zespołu pozwoliła wyodrębnić 3 główne obszary działań operacyjnych (szczegółowych), które uznano za priorytetowe w realizacji celu strategicznego.

1. Cel główny: zapewnienie mieszkańcom gminy Hrubieszów pomocy i wsparcia w zakresie ochrony zdrowia i bezpieczeństwa.

1.1. Cel szczegółowy: objęcie szeroko rozumianą pracą socjalną i pomocą wszystkich potrzebujących mieszkańców gminy Hrubieszów.

Z a d a n i a:

- 1.1.1. Zwiększenie zatrudnienia w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej (ze szczególnym uwzględnieniem specjalistów: psycholog, pedagog, radca prawny, asystent pracy socjalnej),
- 1.1.2. Edukacja mieszkańców w kierunku ukazania możliwości korzystania z pomocy społecznej, poprzez aktywizację zawodową i społeczną osób z wykluczenia społecznego w ramach organizowania kursów i warsztatów.
- 1.1.3. Ubieganie się o środki i podniesienie jakości pracy socjalnej w zakresie zmniejszania negatywnych zjawisk społecznych w ramach wsparcia ekonomii społecznej.
- 1.1.4. Budowa infrastruktury socjalnej: mieszkania chronione, PIK, świetlica socjoterapeutyczna, kluby AA, i Al-anon.
- 1.1.5. Profilaktyka uzależnień.
- 1.1.6 **Objęcie pomocą i wsparciem osoby i rodziny znajdujące się w szczególnej sytuacji rodzinnej lub zdrowotnej/dopisałam bo to jest potrzebne do programu osłonowego/**

1.2. Cel szczegółowy: Ułatwienie dostępu do opieki zdrowotnej i inicjowanie działań profilaktycznych.

Z a d a n i a:

- 1.2.1. Zwiększenie środków w budżecie gminy na działania profilaktyczne,
- 1.2.2. Stwarzanie warunków dla przeprowadzania badań profilaktycznych w ramach objazdów „Med-busów”,
- 1.2.3. Wspieranie finansowe organizacji białych niedziel.

1.3. Cel szczegółowy: zapewnienie mieszkańcom gminy Hrubieszów bezpiecznych warunków życia.

Z a d a n i a:

- 1.3.1. Zapewnienie bezpiecznego poruszania się dzieci na drogach poprzez budowę chodników, przejść dla pieszych, wyposażanie w odblaski dzieci.
- 1.3.2. Organizacja szkoleń i warsztatów dla mieszkańców w zakresie udzielania pierwszej pomocy i bezpieczeństwa publicznego.

2. Cel główny – zapewnienie mieszkańcom gminy szerokiego dostępu do placówek kultury, edukacji, sportu i rekreacji.

2.1. Cel szczegółowy - zaspokojenie potrzeb kulturalnych mieszkańców Gminy Hrubieszów.

Z a d a n i a:

- 2.2.1. Modernizacja pracy świetlic poprzez doposażenie i zatrudnienie wykwalifikowanej kadry, celem zwiększenia dostępu mieszkańcom do placówek kultury.
- 2.2.2. Stworzenie stałych form kształcenia w zakresie kultury, które będą prowadzone przez fachowych nauczycieli i instruktorów:
 - a) nauka gry na instrumentach
 - b) zespoły taneczne (tradycyjne, ludowe, nowoczesne itp.)
 - c) zespoły śpiewacze

- d) grupy teatralne
- e) zajęć z malarstwa, rzeźby.

2.2.3. Pozyskanie większych oraz odpowiednio wyposażonych lokali dla bibliotek w celu zwiększenia świadczonych usług w zakresie:

- a) biblioteko-busy zachęcające do czytania i poprawiające czytelnictwo,
- b) katalog elektroniczny księgozbioru,
- c) wprowadzanie nowych form pracy bibliotek.

2.2.4. Organizacja gminnych eliminacji poprzez coroczne przeglądy:

- a) dziecięcych i młodzieżowych zespołów,
- b) ludowych i regionalnych zespołów śpiewaczych i teatralnych,
- c) wyrobów twórców ludowych,
- d) kultywowania dziedzictwa kulturowego.

2.2. Cel szczegółowy - edukacja dorosłych poprzez stwarzanie warunków dla kształcenia oraz promowania aktywności obywatelskiej.

Z a d a n i a:

2.2.1. Zwiększyć środki w budżecie gminy na działania edukacyjne:

- a) finansowanie i organizacja szkoleń specjalistycznych w zakresie pozyskiwania środków pomocowych dla beneficjentów bezpośrednich,
- b) informacje i promocję istniejących programów pomocowych,
- c) utworzenie punktu informacyjnego dla wszystkich podmiotów kwalifikujących się do pomocy.
- d) stworzenie uniwersytetu trzeciego wieku.

2.2.2. Organizacja warsztatów dla różnych podmiotów w celu podnoszenia kwalifikacji w tym między innymi w zakresie:

- a) dbałości o zdrowie i zdrowego żywienia rodzin,
- b) prowadzenia zajęć z dziećmi i młodzieżą w okresie ferii i wakacji (głównie dla organizacji pozarządowych i pracowników świetlic)
- c) prowadzenia grup teatralnych,
- d) zakładania własnej działalności gospodarczej i prowadzenia organizacji pozarządowej,

- e) zdobywania nowych kwalifikacji i umiejętności (np. obsługa komputera, nauka języków obcych i inne),
- f) zapoznawania się ze zmieniającymi przepisami prawa.

2.3. Cel szczegółowy - podniesienie świadomości opiekuńczo-wychowawczej rodziców i opiekunów.

Z a d a n i a:

- 2.3.1. Organizacja warsztatów z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej rodzicom.
- 2.3.2. Promowanie prawidłowych wzorców funkcjonowania rodziny.

2.4. Cel szczegółowy - tworzenie warunków sprzyjających pobudzaniu samodzielności i umacnianiu organizacji pozarządowych działających na rzecz środowisk lokalnych

Z a d a n i a:

- 2.4.1. Aktywizacja organizacji pozarządowych, poprzez organizowanie spotkań.
- 2.4.2. Promowanie i wspieranie lokalnych liderów.
- 2.4.3. Szkolenie organizacji pozarządowych zgodnie z ich potrzebami.
- 2.4.4. Pomoc organizacjom poprzez udostępnianie fachowej publikacji.

2.5. Cel szczegółowy - rozwój bazy turystycznej na terenie gminy.

Z a d a n i a:

- 2.5.1. Promocja walorów turystycznych gminy (rzeka Bug i Huczwa, archeologia, zabytki, wioski tematyczne).
- 2.5.2. Tworzenie zaplecza turystycznego.
- 2.5.3. Utrzymanie istniejących tras i szlaków turystycznych oraz tworzenie nowych.
- 2.5.4. Pomoc w tworzeniu wiosek tematycznych i zaplecza turystycznego dla mieszkańców gminy umożliwiających im zwiększenie dochodów.
- 2.5.5. Modernizacja gminnego centrum informacji turystycznej.

2.6. Cel szczegółowy – popularyzacja i organizacja imprez sportowych i rekreacyjnych.

Z a d a n i a:

- 2.6.1. Zapewnienie środków w budżecie gminy.
- 2.6.2. Organizacja rozgrywek sportowych.
- 2.6.3. Organizacja gminnych olimpiad sportowych i rekreacyjnych.
- 2.6.4. Wspieranie i popularyzacja sportu szkolnego.

3. Cel główny: stwarzanie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i tworzenia nowych miejsc pracy.

3.1. Cel szczegółowy – aktywizacja mieszkańców i upowszechnienie informacji o możliwości podejmowania pracy i samozatrudnienia.

Z a d a n i a:

- 3.1.1. Przekazywanie informacji o aktualnych ofertach pracy i szkoleniach.
- 3.1.2. Przekazywanie informacji o dostępnych środkach finansowych na tworzenie miejsc pracy i samozatrudnienie.
- 3.1.3. Tworzenie partnerstw na rzecz wzrostu przedsiębiorczości społecznej.
- 3.1.4. Ustalanie planów zatrudnienia i aktywizacji mieszkańców gminy przy współpracy z PUP w Hrubieszowie.
- 3.1.5. Zabezpieczenie środków finansowych w budżecie gminy.
- 3.1.6. Monitorowanie efektów prac poprzez coroczne raporty.

3.2. Cel szczegółowy - wspieranie rozwoju przedsiębiorczości.

Z a d a n i a:

- 3.2.1. Organizacja spotkań z przedsiębiorcami.
- 3.2.2. Tworzenie prawnych mechanizmów sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości.
- 3.2.3. Tworzenie nowych terenów inwestycyjnych

4.5. Monitoring i ewaluacja

Skuteczność funkcjonowania przyjętej strategii zależeć będzie od:

- a) monitoringu i ewaluacji,**
- b) budowy programów celowych rozwijających przyjęte kierunki działań.**
- c) środków finansowych przeznaczonych na realizację poszczególnych zadań strategicznych**

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych, czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych. Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytania o zgodność ocenianej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami. Ewaluacja jest działalnością z natury normatywną, gdyż z jednej strony wykorzystuje się w niej istniejące normy, z drugiej zaś w jej wyniku mogą pojawić się propozycje wprowadzania nowych norm i procedur. Jest także działalnością instrumentalną, ponieważ jej podstawowym celem jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji.

Elementami skutecznego monitoringu i ewaluacji będą przede wszystkim:

1. Półroczne posiedzenia zespołu wdrażającego strategię tj. obowiązek spotykania się co pół roku w miesiącach :

a)grudzień –celem ustalenia planu realizacji zadań na następny rok z uwzględnieniem posiadanych ram finansowych na realizację , oraz wskazania osób odpowiedzialnych za monitoring i ewaluację jak również przedstawienie sprawozdania z realizacji tych zadań z podaniem wskaźników ilościowych

b)czerwiec -celem monitorowania oraz dokonywania ewaluacji poziomu wdrażania poszczególnych zadań ,celów i kierunków działań GSRPS ze szczególnym uwzględnieniem przedstawienia zrealizowanych zadań z podaniem wskaźników ilościowych oraz przedstawienia zadań i celów niezrealizowanych celem wypracowania metod naprawczych .

2. Roczna ocena wdrażania strategii

Wyniki prac w postaci sprawozdania z realizacji GSRPS, za poszczególne lata osoby o których mowa w ust 1 a przedstawiają kierownikowi GOPS nie później niż do 30 stycznia roku następnego .

Kierownik GOPS przedstawia raz do roku Wójtowi Gminy i Radzie Gminy, sprawozdanie z realizacji GSRPS dokonując jednocześnie w razie potrzeb stosownej aktualizacji lub korekt programów zawartych w GSRPS.

4.6. Cechy programów i projektów

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu. Przy realizacji projektów znaczenie będą miały finansowe środki, które Rada Gminy rocznie będzie przeznaczała na ten cel. Projekty można realizować w ramach:

1. Własnych zasobów samorządu,
2. Poprzez organizacje pozarządowe,
3. Poprzez inne instytucje zewnętrzne.

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez Radę Gminy stosownymi uchwałami, które winny przybierać formułę załączników do niniejszej strategii. Projekty i programy realizowane w ramach strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań. Ponadto powinna je cechować:

- 1) efektywność – jest to jedna z najbardziej pożądanых cech polityki społecznej i jednocześnie kryterium jej oceny. Stosowana jest w polityce społecznej w znaczeniach nadawanych jej przez ekonomię, prakseologię i socjologię. Jest to relacja między osiągniętymi bądź planowanymi celami (korzyściami) danego działania, a ponoszonymi lub planowanymi nakładami. Można tego dokonać dwoma sposobami: osiagając maksymalny stopień realizacji celu przy danym nakładzie zasobów (zwiększenie wydajności) lub używając minimalnego nakładu środków, by jak w największym stopniu zbliżyć się do realizacji celu (oszczędzanie zasobów). Efektywne programy realizowane w ramach strategii, rozwiązują jedną kwestię społeczną, nie przyczyniając się do powstania nowych. Służą zachowaniu równowagi między interesami różnych grup społecznych oraz podnoszą poziom zaspokajania potrzeb społeczeństwa, oszczędnie i wydajnie dysponując posiadanymi środkami,
- 2) skuteczność – jest to zgodność między stanem rzeczy określonym jako skutek danego działania, a zakładanym celem. Skuteczność jest stopniowalna : za skuteczne uznaje się nie tylko działania, których skutki są tożsame z celem, ale i te, które zbliżają do jego osiągnięcia.

Skuteczność jest oceną, dla której punktem odniesienia jest wzorzec stanu docelowego. Ten stan docelowy w polityce społecznej może być postrzegany bardziej konkretnie – jako pożądane i zaplanowane zmiany w jakiejś dziedzinie życia społecznego, 3) celowość – jest to cecha oznaczająca dotarcie z danym programem do środowiska osób rzeczywiście go potrzebujących. Ocena celowości powinna się opierać na rzetelnie przeprowadzonej diagnozie problemów.